

GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLERİNİN ZAMAN KULLANIM OLANAK VE TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çetin YAMAN¹, Mutlu TÜRKMEN², Gülten HERGÜNER³

¹⁻²⁻³Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu Sakarya

Özet: 81 ilde görev yapan Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin iş performansları, Türk sporunun yerel ölçekte örgütlenmesi ve işleyiş performansının doğrudan belirleyicisi olacaktır. Bu nedenle illerinde spor politikalarının geliştirilmesi ve etkin bir biçimde uygulanmasından sorumlu olan il müdürlerinin zamanı kullanma tutumları büyük önem taşımaktadır. Modern yönetim bilimlerinde üst düzey yöneticilerin zamanı etkin bir biçimde kullanmasının, daha alt düzeyde çalışan personelin zamanı etkin kullanmasından çok daha önemli ortaya konulmaktadır. Yönetim düzeyi yükseldikçe zaman yönetimi daha öncelikli bir konu olarak öne çıkmaktadır. Araştırma neticesinde Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin fazla mesai yaparak özel yaşamları için yeterince zaman ayıramadıkları, bazılarının sekreterinin bulunmadığı, birçoğunun bilgisayardan yeterince yararlanmadığı, personelin nitelik ve nicelik olarak yetersiz geldiği, zamanı planlama konusuna önem verdikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zaman, Zaman Yönetimi, Spor, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

EVALUATION OF TIME USAGE POSSIBILITIES and ATTITUDES OF REGIONAL DIRECTORS OF SPORTS and YOUTH

Abstract: The work performance of 81 City Directors of Youth and Sports will obviously put out the organizational and functional performance of Turkish sport locally. Therefore time usage behaviors of these directors who are in charge of policy development and application in their cities are very important. Modern management science underlines the fact that time usage of high level managers is much more important than the other staffs' use of time. As the level of management goes up, time management becomes more important. As the result of this research it is pointed out that City Directors of Youth and Sports spend more time for their work than needed and they don't have enough time for their private life; some of them don't have secretaries and most don't benefit from computers; there isn't enough staff both quantitatively and qualitatively; they take time management principals into consideration.

Keywords: Time, Time Management, Sport, General Directorate of Youth and Sport

1. GİRİŞ

“Basit bir insan zamanını nasıl öldüreceğini, kaliteli bir insan ise zamanı nasıl kazanaacağını düşünür” (Schopenhauer).

“Hayatınızı seviyorsanız, zamanınızı boşa harcamayınız; çünkü zaman hayatın kendisidir.” (Benjamin Franklin).

Edison kendisine hayatta en önemli şeyin ne olduğu sorulduğunda “Zaman!” diye yanıt vermiştir.

Tüm bu sözlerin yanı sıra, halk arasında kullanılan “Vakit nakittir”, “Erken kalkan yol alır” gibi zamanın önemine dikkat çeken birçok deyim ve atasözü bulunmaktadır. Zaman, insanların ancak içe dönük muhasebe yaptıklarında kıymetini kavradıkları bir cevherdir. Zaman, “insanların içinde buldukları an” anlamında herkesin eşit imkânlarla sahip olduğu pek az şeyden birisidir. Cinsiyet, ırk, inanç, yaş ve görev farkı gözetmeksizin herkes aynı miktarda zamana sahiptir (Sisley,1983). İnsanlar bu değerinin önemini genellikle kaybettikten sonra kavramaktadırlar. Bu nedenle de sonradan yapılan içsel muhasebe kaybedilen zamanı geri getirmeyecektir.

İşte bu bağlamda, zaman kullanımında insanların karşı karşıya olduğu asıl mesele, zamanın nasıl daha etkili kullanılacağı sorunsalıdır (Toksoy, 2010). Bu noktada yöneticilikte temel amaç, bir iş için harcanan zamanın en aza indirilmesini sağlamaktır (Genç ve Demirdöğen, 2000). En kısa zamanda yapılan eşit iş, verimliliği ve zama-

nın etkin kullanımını gösterir. Yöneticilikte başarı zamanın verimli kullanılmasını gerektirmektedir.

Bu gereklilik “zaman yönetimi” kavramının varlığına ve önemine işaret etmektedir. Ancak, akışını değiştiremediğimiz veya donduramadığımız “zamanı yönetmek” yerine “kendimizi zaman dilimi içinde yönetebilmek” ya da “etkili yaşam için zaman kullanımı” (Cüceloğlu,1997) kavramları daha uygun düşmektedir. Zaman yönetimi uzmanı olan Jane Allan’a (2004) göre zamanın yönetilmesi değil, yapılacak işlerin önceliklerinin belirlenmesi söz konusudur. Birçok bili adamı insanın zamanı yönetmediğini belirtiyor; çünkü akreple yelkovanın hareketi bizim yönetimimizin dışındadır. Bunlar durmaksızın hareket ederler ve biz ne yaparsak yapalım, zaman önceden kararlaştırılmış bir hızla akıp gider. Mesele saati yönetmek değil, kendimizi zaman içinde yönetebilmektir.

Bir örgüt içinde öncelikli olarak yönetici merkezli zaman kayıpları çözümlendiğinde, yönetici iş ortamındaki diğer zaman kayıplarının sebepleri üzerine daha çok zaman ayırma şansına sahip olabilecektir (Eren, 1996). Bununla birlikte, gerçekte birçok yönetici alışlagelmiş bir yapı içinde çalışarak veya bölümünün uzun süreli amaçlarının gerçekleşmesinde herhangi bir katkı sağlamayacak yöntemler üzerinde durarak aşırı zaman harcamaktadır (Sisley,1983).

Bu çalışmanın amacı da illerinde sporun en üst düzey yöneticisi konumunda bulunan il

spor müdürlerinin zaman kullanım olarak ve tutumlarını belirleyerek, bu bilgi ışığında zamanı daha etkili kullanabilmelerine yardımcı olabilecek bazı pratik önerilerde bulunmaktadır. Böylece yöneticiler, çok çalışmak yerine, zamanı etkili kullanmak suretiyle daha verimli çalışma yeteneğine sahip olacaklardır.

2. ZAMAN VE ZAMAN YÖNETİMİ KAVRAMLARI

2.1 Zaman Kavramı

Zaman, Arapça kökenli bir kelimedir. Kelime anlamı birlikte kullanıldığı bilimsel disipline göre farklılık göstermekle birlikte, TDK Sözlüğünde (2011) sıralanan temel anlamları şunlardır:

- 1 . Bir iş veya oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit: *“Zaman geçtikçe hafifleyecek yerde, daha ziyade ağırlaşan bir vicdan azabı duyuyum.”* -Ö. Seyfettin.
- 2 . Bu sürenin belirli bir parçası, vakit: *“Efendiler, az söylemek çok yapmak zamanı gelmiştir.”* - A. İlhan.
- 3 . Belirlenmiş olan an.
- 4 . Çağ, mevsim.
- 5 . Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışımlı saatler: *“Eski müdür zamanında hayli şımarmış olan bu miskin ve ukalâ herifi sepetledi.”* - H. Taner.

6 . Dönem, devir.

7 . Bir süre ile ilgili durum ve şartlar: *“Sigarasını efkârlı olduğu zamanlar yaptığı gibi sık nefeslerle çabuk çabuk içiyordu.”* - H. Taner.

8 . *Gramer* Fiillerin belirttikleri geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman kavramı.

9 . *Jeoloji* Yer kabuğunun geçirdiği gelişimde belirlenen ve fosillere göre dörde ayrılan geniş evrelerden her biri.

10 . *Astronomi* Güneş ve yıldızların öğlene göre açisal uzaklığına karşılık bir ölçü.

Kavramsal olarak ise zaman, bir eylemin geçtiği süreye verilen addır. Bu anlamıyla eylem yoksa zaman da yoktur. Evrende hareket halinde olan her şeyin bin an için durduğunu, statik konuma geldiğini düşünürsek, zamandan bahsedemeyiz. Bu anlamıyla zaman kantitatifleştirilmiştir; saniye, dakika, saat, gün gibi ölçülere ayrılmıştır (Genç ve Demirdöğen, 2000). Diğer yandan zaman felsefi bir konu ve sorundur. Olgusal değil sadece zihinsel bir inşadır. Olayların ard arda sıralanmasına bakarak, zihnimizde yarattığımız soyut bir kavramdır. Bir diğer tanımlamaya göre de zaman duyumsanan ve algılanan değişmelerden ibarettir. Değişim olmazsa zamandan da söz edilemez.

Kantitatif hale getirilmiş olan zamanda bir saat altmış dakika ve bir dakika da altmış saniyedir. Biz bazen zamanın hızlı geçtiğini, bazen de yavaş geçtiğini ifade ederiz.

Bu bilgidan hareketle zamanı ikiye ayırmak mümkündür (Onal, 1992):

- Nesnel zaman: Ölçülebilir, gözlemlenebilir zaman, bir başka deyişle gerçek zamandır. Kantitatifdir. Saatin gösterdiği ve kişilere göre sabit ve eşit olan zamandır.
- Öznel zaman: Ölçülmesi zor olup, kişiye göre değişiklik gösterir. İnsanların moral düzeyine göre algıladıkları zamandır. İnsanların mutlu oldukları, zevk duydukları saatler hızlı geçer; sıkıldıkları saatler ise yavaş geçer.

Bu noktada nesnel (kantitatif) zamanın Einstein'ın İzaftiyet/Görecelik Teorisi ile büyük oranda sarsıldığı da ifade edilmelidir. Einstein 1918 yılında ortaya attığı Görecelik Teorisi'nde, Dünya gibi büyük cisimlerin kendi eksenleri etrafında dönerken zaman ve uzayı büktüklerini öne sürmüştü. Günümüzde Einstein'ın Görecelik Teorisi'ni sınavan bilim adamları, Dünya'nın kendi ekseninde dönerken çevresindeki zaman ve uzayı büktüğünü doğrulamaktadırlar. Böylelikle Newtoncu pozitivist yaklaşım büyük oranda darbe almıştır.

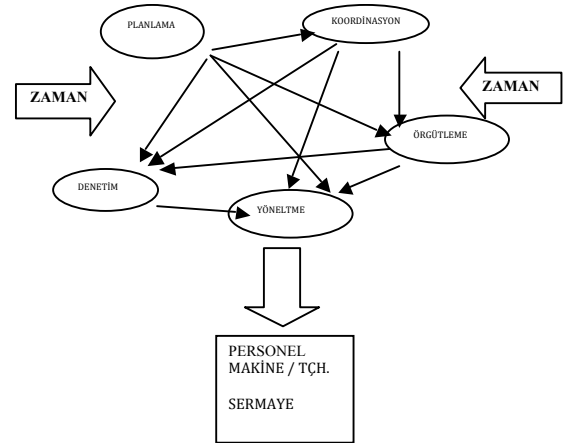
2.2. Yönetim Zaman İlişkisi

Yönetimin tüm fonksiyonları bir biçimde zamanla bağıntılı olduğundan, son dönemlerde yönetim ve işletme bilimlerinde üzerinde en çok durulan konulardan bir tanesi de zaman yönetimidir.

Yönetimin amacı, en genel anlamıyla, or-

ganizasyonun amaçlarına ulaşmak için elde mevcut kaynakları en rasyonel biçimde bir araya getirerek verimliliği ve etkililiği sağlamak ve üretim süreçlerinin yönlendirilmesidir. Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için yönetim fonksiyonlarının elde mevcut kaynaklarla uyumlu ve dengeli bir biçimde yerine getirilmesi, büyük önem taşımaktadır. Bu kaynaklardan en önemlisi ve tüketimi halinde yerine koyulamaz olanı zamandır. Konuyu bir şekil üzerinde ortaya koyduktan sonra zaman boyutunu irdelemeye çalışalım (Gümüş, 1995):

Şekil 1: Zaman – yönetim ilişkisi

Şekilde görüldüğü üzere, birbiriyle etkileşim içerisinde olan ve elde mevcut kaynaklara hükmeden yönetim fonksiyonları, aralarındaki etkileşimden doğan ilişkilerle birlikte tamamen bir zaman baskısı altındadır. Eğer fonksiyonlar, zamandan bağımsız olarak ele alınırsa yönetimin iyiliğinden veya kötülüğünden bahsetmemiz mümkün

olmayacaktır. Kısaca zaman, kaynaklara hükmeden yönetim fonksiyonlarına baskı yaparak rekabet ortamında nasıl davranılması gerektiğini dikte ettirmektedir.

Bir askeri birliğin komutanı, savaş ortamında zamanında karar veremezse, yaptığı planlama ne kadar mükemmel olursa olsun yenilmeye mahkûmdur. Bu nedenle bir komutan, muharebede durumu değerlendirirken (yani durum muhakemesi yaparken) mevcut zamanın 1/3'nü kendi planlamasına ayırır, 2/3'nü ise astlarının hazırlıklarına fırsat tanımak için kullanır. Burada ifade etmek istediğimiz şey, zaman kaynağının en etkin şekilde kullanılması için yöneticinin planlamasını mevcut zaman çerçevesinde yapmasıdır.

Drucker; zamanla ilgili olarak şu tavsiyede bulunmaktadır; “Yönetici görevlerinden yola çıkmamalıdır, zamanından yola çıkmalıdır. İşe plan yapmakla değil, zamanın gerçekte nelere harcadığını bularak girer. Ardından zamanı denetim altına almaya ve zamanı üzerindeki üretken olmayan talepleri bir kenara itmeye yönelir. Son olarak da kesik kesik zamanını, mümkün olan en uzun süreli birimler halinde birleştirir.”

Bilgin, “Kutsal İnek Avı” adlı makalesinde benzer şekilde, bir yöneticinin yapmakta olduğu asli işlerinin yanında işiyle ilgili olmayan birçok görev edindiğinden bahseder. Bu işler bir süre sonra yöneticinin asli görevlerini aksatmaya başlar ve artık öyle bir durum ortaya çıkmıştır ki, bu gereksiz işleri ayıklayamaz. Gereksiz işler, adeta kutsal bir

inek halini almıştır. Ne etinden ne de sütünden faydalanamazsınız. Buna karşılık onu öldüremezsiniz de (Gümüş, 1995).

Yönetimin çerçevesini çizen ve ona nasıl davranması gerektiğini dikte ettiren faktör, zamandır. Bütün yönetim fonksiyonları, zamana bağımlı olarak gerçekleşmektedir ve zamandan bağımsız olarak ele alındıklarında soyut birer kavramdan öte bir anlam ifade edemezler.

2.3. Zaman Yönetimi Kavramı

Yönetim açısından zamanı tanımlayacak olursak, zamanı ikiye ayırmamız gerekmektedir: İşçilik zamanı ve yönetsel zaman. İşçilik zamanı çalışanların üretim için harcadıkları zaman, yönetsel zaman ise yöneticilerin yönetim süreçlerini yerine getirmek için harcadıkları zamandır (Türkmen, 1996).

Geniş bir kavramsal ifadeyle yönetsel zaman, örgütün/işletmenin amaçlarına ulaşabilmesi için gerekli olan planlama, yönlendirme, eşgüdümleme ve kontrol işlevlerinin her birine, belirli bir süre içerisinde harcanan personel ve makine zamanlarının toplamıdır (Güzel, 1999). Dolayısıyla bu görevler doğrudan veya dolaylı olarak yöneticilerin sorumluluk alanına girdiği için, zaman yönetimi temelde örgütlerin idarecilerini ilgilendirmektedir (Engin, 2008).

Literatüre zaman yönetimi kavramı ilk kez F. W. Taylor tarafından sokulmuştur. Tay-

lor, işçilerin üretimde verim düşüklüğünü gözlemlemiş ve zaman etütleri yapmıştır. Böylelikle işçilerin emek faktörünün verimliliğinin artırılması için çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Ancak 1970’li yıllardan sonra işçilerin değil yöneticilerin zamanı verimli kullanmalarının çok daha önemli olduğu ortaya konulmuştur (Güzel, 1999).

Yöneticilerin iş alanındaki etkililiklerinin temelde zamanlarını iyi kullanmalarına bağlı olduğu görüşünün oldukça yaygın olduğu günümüzde (Cole, 1993), zaman kullanımında yetersiz olan yöneticilerin hiç bir şeyi doğru yönettiğinden söz etmek mümkün değildir. Çünkü, zaman kaynağının etkin ve verimli kullanılmaması sonucunda, sadece iş yaşamında değil, iş dışı yaşamda da başarısızlık olmaktadır (Karakoç, 1990).

Tüm bu sebepler insanların zamanlarını nasıl daha etkili ve üretken kullanabileceklerine yönelik ihtiyaçlarının belirlenebilmesi amacıyla “zaman yönetimi” diye anılan bir kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Tutar, 2007).

Zaman kavramının felsefi tartışma alanına girmeden, sadece yönetim açısından ve sosyolojik boyutlarını dikkate alarak üzerinde durursak diyebiliriz ki zaman, “bize verilen sürenin tamamıdır”. Bu geniş çerçeveyi somutlaştırarak doldurmak mümkündür. Dolayısıyla zaman, bize biçilen süre, ömür, hayat olduğu kadar, bir günlük bir hayat dilimi veya belirli bir iş için gereken süre de olabilir.

Bu noktadan hareketle yönetici için düşünülen zaman kavramının, bir fabrika işçisi için düşünülen zamandan; bir sporcu için düşünülen zaman kavramının da, bir akademisyen için düşünülen zaman kavramından farklı olacağı açıktır.

İşlerin zamanında başlaması, bitmesi, işe zamanında gelme ve gitme, söz verme, insan ve diğer varlıkların gelişimi hep zamanla değerlendirilir. Zaman, ne başka bir şeyle değiştirilebilir, ne tasarruf edilebilir, ne ödünç alınabilir, ne satın alınabilir, ne çoğaltılabilir ne durdurulabilir, ne saklanabilir, ne de geriye doğru işletilebilir (Sabuncuoğlu ve Paşa, 2002).

Gelişmiş toplumlarda günlük hayatın akışı, yapılan işleme göre belirli zaman dilimlerine ayrılmıştır: Mesai saatleri, dinlenme, eğlence, spor, hobiler vb. Düzenli yaşamayı, bilgi toplumunun gereği olarak yapmak zorunda olan insanlar, bunu zamanını planlayarak yapar. Aslında insan zamanı yönetmez. Akreple yelkovanın hareketi denetimimiz dışındadır. Durmaksızın hareket ederler ve biz ne yaparsak yapalım zaman önceden kararlaştırılmış bir hızla akıp gider. Mesele saati yani zamanı yönetmek değil, kendimizi zaman içinde yönetebilmeyi kavramaktır.

Bir sabah, her günküden yaklaşık bir saat erken uyandınız ve kalktınız. Bu bir saat içinde acaba ne yaptınız?

(1) Kültürfizik hareketleri,

(2) Eşinize ve çocuklarınıza sürpriz bir kahvaltı hazırlamak,

(3) Kitap okumak,

(4) İbadet etmek, vb.

Bu durumda seçme olanağına sahip olduğunuz eylemlerden birine öncelik veriyorsunuz ve onu ilk sıraya alıyorsunuz. Neden?

“Yarın sabah ilk yapacağım iş...” tasarladığınız eylemler arasında birine öncelik veriyorsunuz. Neden diğer işlerden birine değil de bu işe öncelik? Çünkü belirlediğiniz kişisel ya da kurumsal amaçlara göre olayları sıralıyorsunuz. Yaşamın tüm olayları arasında denge, uyum ve bütünlüğü gerçekleştiren bir gerçektir. Zamanı yönetmek demek, gücümüzün yoğunluğunu, hayati öneme haiz öncelikler açısından hedefler belirleme ve onları sonuçlandırmak için yöneltme yeteneğidir.

Bir okulun dekanı, öğrencilerine söylediği gibi; “Hepimizin eşit olarak sahip olduğu bir tek şey vardır: Zaman!. Öyleyse zaman, sorunun kendisi değildir. Sorun bizde. Sorun ne kadar vaktimiz olduğunda değil, sahip olduğumuz süre içinde neler yaptığımızdır.” (Sabuncuoğlu ve Paşa, 2002).

Zaman yönetimi bu bağlamda “neyi, niçin ve ne zaman yapmayı” bilmek ve günlük yaşamın akışını bu ilkeye göre planlamaktır. Zamanı planlamak, bu anlamda zamanı en iyi şekilde yönetmek demektir.

Acaba insanlar bazı zamanlarını neden boşa harcarlar? Bu nedenlerden birkaçını şöyle sıralamak mümkündür:

1. İnsanlar, zamanlarını geçirme tarzlarının, kendi denetimleri altında bir şey olduğunu fark edememektedirler.
2. Hayatta başarıya ulaşmak için gerçekte ne kadar az zamanları olduğunu düşünememektedirler.
3. Boşa harcadıkları zamanın ne kadar olduğunu bilememektedirler.
4. Zamanlarını yönetme konusunda ne sisteme ne de bir stratejiye sahiptirler.

Genelde insanların bu kadar zaman kaybetmelerine neden olan en büyük sorun, zamanlarını planlamamalarıdır. Bir düşünür diyor ki, “Zaman tasarrufu yapmanın en iyi yollarından biri, önceden düşünmek ve plan yapmaktır. Beş dakikalık düşünme, genelde bir saatlik iş tasarrufu sağlar.” Sonuç olarak; eğer zamanınıza değer veriyorsanız, eğer başarıya ulaşmayı istiyorsanız, zamanınıza değer vermeli, zamanınızı mutlaka planlamalısınız.

Konuyu örgüt, yönetim ve yöneticiler açısından değerlendirdiğimizde; örgütler zamanı etkin kullanabilme yeterlilikleri açısından yönetim politikalarını geliştirmişlerdir. Böylece yönetsel zaman kavramı önem kazanmıştır. Yönetsel zaman ise yönetimin işlevlerini yerine getirmek için kullanılan zamandır. Örgütlerin; planlama, eşgüdüm, yönetim, denetim gibi temel işlevleri açısından ele alındığında, zamanın örgütün amaçlarına ulaşmasındaki etkililik derecesinde rol oynayan bir boyut, bir etmen olduğu ortaya çıkmaktadır. Yöneticilerin insanlarla

birlikte olması ve onlara iş yaptırma durumunda bulunmaları, insanları tanımalarını gerektirmektedir. Yöneticilerin komuta zincirindeki kademeleri yükseldikçe, yapmakta oldukları işin teknik yönünde uzmanlaşmış olma zorunluluğu zayıflamaktadır. Buna karşılık insanları tanınması ve daha çok bu alanda bilgili olması gerekmektedir. Bu nedenle yönetim piramidinde yukarıya doğru çıkıldıkça yöneticinin yönetsel planlama zamanı da artmaktadır.

Üst düzey yöneticilerin dikkatini çekecek öncelikli konular, karmaşık ve birbirine karşıt gibi görünen konulardır. Eğer bu yöneticiler bir günde 20 soruna el atıyorsa ya organizasyonda lokal olarak halledilmesi gereken birbirine benzer sorunlarla uğraşılıyor ya da karmaşık sorunlara yeteri kadar zaman ayıramıyor demektir. Her ikisi de yönetsel işlerin kötü ele alındığının göstergesi olarak görülebilir.

Yöneticinin kendi isteğine göre kullanabileceği, düzenleyebileceği zaman bölümü, denetimdeki zaman ortamıdır. Drucker'e göre bir yöneticinin denetimi altında tutabildiği zaman, toplam zamanın % 25'i kadardır. Bu oran ne kadar artarsa, yöneticinin etkinliği de o oranda artacaktır. Yöneticinin isteği dı-

şında oluşan ve insanların isteklerine ya da gelişen olaylara göre yönlendirilen zaman bölümü, denetimi dışındaki zaman ortamıdır. Yöneticinin toplam zamanının önemli bir bölümünü denetleyemediği zaman oluşur.

Yönetsel zamanın en değerli bölümü, yöneticinin yaratıcılık gerektiren çabalara ayırması gereken bölümdür. Örgütü bir bütün olarak görebilmeyi gerektiren bazı sorunların çözümünde, politikaların geliştirilmesinde ve uzun vadeli planların yapılmasında yönetici doğrudan görev almak zorundadır. Oysa yapılan araştırmalarda yöneticilerin zamanlarının önemli bir bölümünü rutin işlere ayırdıkları ortaya çıkmıştır. Günlük yazışmalar, rapor incelemeleri, başarı değerlendirmeleri, günlük toplantı ve törenlerde bulunma vb. görevler zihinsel çaba gerektirmeyen rutin faaliyetlerdir (Sabuncuoğlu ve Paşa, 2002).

2.4. Zaman Kaybına Yol Açan Başlıca Nedenler

Zaman kaybını özetleyen temel nedenler Mackenzie Klavuzunda toplu olarak ifade edilmiştir (Mackenzie, 1995):

Tablo: Mackenzie Klavuzu

ZAMAN KAYBININ ÖNEMLİ NEDENLERİ

ZAMAN TUZAKLARI	MUHTEMEL NEDENLERİ
PLANSIZLIK	Yararlı görmeme, yönetmeye değil yapmaya meyilli olmak, plansız da başarılı olunabileceğini düşünmek.
İŞLERİ ÖNCEKİLERE GÖRE SAPTAMAK	Hedeflerin olmaması.
KENDİNİ GEREĞİNDEN FAZLA İŞE ADAMAK	Geniş ilgi alanı, hedeflerinde karışıklık, öncelikleri belirleyememek.
KRİZ YOLUYLA YÖNETİM	Plansızlık, gerçek dışı zaman tahminleri, sorun çözmeye ilgi duymamak, astların kötü haber vermek istememeleri.
ACELECİLİK	Ayrıntılarda sabırsız olmak, gelecek için plan yapamamak, acil durumlara tepki göstermek, çok kısa zamanda işi yapmaya çalışmak.
GEREKSİZ YAZIŞMALAR, KIRTASIYECİLİK VE VERİMSİZ OKUMAK	Bilgi patlaması, bilgisayara fazla düşkün olmak, elememek.
SIRADAN VE GEREKSİZ İŞLER	İşlerde öncelikleri belirleyememek, astları gereğinden fazla gözetim altında tutmak, yetki vermeyi reddetmek, uygulamaya çok karışmak.
ZİYARETÇİLER	Sosyal ilişkilerden haz duymak, hayır diyememek.
TELEFON	Öz denetim eksikliği, ilgilenme ve bilgi sahibi olma isteği.
TOPLANTILAR	Kararlardan sorumlu tutulmak korkusu, kararsızlık, fazla iletişim, kötü liderlik.
KARARSIZLIK	Olaylara karşı güvensizlik, bir hatanın sonuçlarından korkmak, bütün gerekçeleri bilmekte ısrar etmek, mantıklı karar vermemek.
YETKİ VERMEMEK	Astların yetersiz olmasından korkmak, astların becerisinden korkmak, astlara fazla iş verilmemesi.

3. YÖNTEM

Bu araştırmada Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin zaman yönetimi olanakları ve zamanı kullanma tutum, davranış ve alışkanlıklarını belirlemek üzere iki bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Ankete 81 il müdüründen 60'ı cevap vermiştir.

Uygulanan anket SPSS programında değerlendirilmiş, analiz için aritmetik ortalama, frekans ve yüzde dağılımları alınmış, ancak herhangi bir test uygulanmamıştır. Aritmetik ortalamalar alınırken 'tamamen katılıyorum' ifadesi 1, 'tamamen katılmıyorum' ise 5 değeri verilmek üzere seçenekler puanlandırılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Gençlik ve Spor İl Müdürleri İle İlgili Genel Bilgiler

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

	Frekans	Yüzde %
Erkek	59	98,3
Bayan	1	1,7
Toplam	60	100,0

Tablo 1'de açıkça görüldüğü üzere Gençlik ve Spor İl Müdürü olarak görev yapmakta olan yöneticilerin sadece 1 tanesi (%1,7) bayandır. Dolayısıyla sporun yerel teşkilatlarının erkek egemen bir örgütlenme içerisinde olduğu görülmektedir. Bu durum Yaman'ın (2000) yaptığı araştırma ile de paralellik

göstermektedir. Yaman, GSGM merkez ve taşra örgütlerinde görev yapan yönetici başkanların sadece %2,46 oranında olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 2: Yaş Dağılımı

	Frekans	Yüzde %
25-32	2	3,3
33-40	6	10,0
41-48	26	43,3
49-56	25	41,7
57 ve üzeri	1	1,7
Toplam	60	100,0

Tablo 2'ye göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin yaş dağılımı incelendiğinde yöneticilerin büyük bir bölümünün 41-48 (%43,3) ve 49-56 (%41,7) yaş arasında kümelendiği görülmektedir.

Tablo 3: Medeni Durum Dağılımı

	Frekans	Yüzde %
Diğer	1	1,7
Evli	57	95,0
Bekar	2	3,3
Toplam	60	100,0

Tablo 3'e göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin çok büyük bir bölümü (%95,0) evlidir.

Tablo 4: Öğrenim Durumu Dağılımı

	Frekans	Yüzde %
Lise	1	1,7
önlisans	7	11,7
Lisans	46	76,7
Yüksek lisans	5	8,3
Doktora	1	1,7
Toplam	60	100,0

Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin öğrenim durumları incelendiğinde, büyük bir bölümünün (%76,7) lisans düzeyinde öğrenim gördükleri, %10'unun ise lisansüstü öğrenim gördükleri görülmektedir.

4.2. Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin Hizmet Süreleri

Tablo 5: GSGM'de Geçirilen Hizmet Süresi

	Frekans	Yüzde %
1-4	16	26,6
9-12	2	3,3
13-16	10	16,7
17-20	15	25,0
21 ve üzeri	17	28,3
Toplam	60	100,0

Tablo 5'e göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin %53,3'ü gibi bir çoğunluğun 17 yıldan daha uzun bir süredir bu kurumda görevli oldukları, ayrıca %26,6'sının da 1-4 yıl arası bir süredir bu kurumda hizmet ettikleri görülmektedir.

Tablo 6: Yöneticilik Süresi

Yıl	Frekans	Yüzde %
0	1	1,7
1-4	12	20,0
5-8	8	13,3
9-12	12	20,0
13-16	11	18,3
17-20	9	15,0
21 ve üzeri	7	11,7
Toplam	60	100,0

Tablo 6'ya göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin %26,7'si 17 yıldan daha uzun bir süredir yöneticilik yapmaktayken, %18,3'ü 13-16 yıldır, %20,0'si 9-12 yıldır, %13,3'ü 5-8 yıldır, %20,0'si 1-4 yıldır ve %1,7'si ise 1 yıldan daha kısa bir süredir yöneticilik görevinde bulunmaktadır.

4.3. Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin Haftalık -Günlük Çalışma Süreleri

Tablo 7: Haftalık Toplam Çalışma Süresi

	Frekans	Yüzde %
40-55	9	15,0
56-71	33	55,0
72-87	13	21,7
88-103	3	5,0
104 ve üzeri	2	3,3
Toplam	60	100,0

Tablo 7'ye göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin yarısından daha fazlası (%55,0) haftada 56-71 saat arası mesai yapmaktadır.

88 saatten fazla mesai yapan il müdürlerin oranı ise %8,3'te kalmaktadır. Diğer yandan 40-55 saat arası bir süreyle mesai yapanların oranı ise %15,0'tır.

Tablo 8: Haftalık Ortalama Çalışma Günü Sayısı

	Frekans	Yüzde %
5	3	5,0
6	23	38,3
7	34	56,7
Toplam	60	100,0

Tablo 8'de açıkça görüleceği gibi Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin hemen hemen tamamına yakını (%95,0) haftada 5 günden daha fazla çalışmaktadır. Hatta haftada 7 gün mesai yaptığını belirten il müdürlerinin oranı çoğunluğu (%56,7) oluşturmaktadır. Bu da il müdürlerinin yoğun iş programları, hafta sonu yapılan faaliyetler, yetki paylaşamama, vb bir çok nedenle hafta sonlarında da çalışmak sorunda kaldıklarını ve özel yaşamları için yeterince zaman ayıramadıklarını ortaya koymaktadır.

4.4. Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin Zaman Yönetimi Olanakları

Tablo 9: Sekreter Sahipliği

	Frekans	Yüzde %
Evet	38	63,4
Hayır	22	36,6
Toplam	60	100,0

Tablo 9'a göre Gençlik Spor İl Müdürlerinden %36,6'sının sekreteri bulunmamaktadır. Bir ilin tüm sportif etkinliklerinin planlanması, uygulanması ve denetiminden sorumlu en üst düzey yöneticinin sekreterinin bulunmaması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 10: Bilgisayar Sahipliği

	Frekans	Yüzde %
Evet	48	80,0
Hayır	12	20,0
Toplam	60	100,0

Tablo 10'a göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin %20'sinin bilgisayarı bulunmamaktadır. Tablo 11'de de görüleceği üzere bilgisayarı bulunan yöneticilerin de bir çoğu bilgisayardan yeterince etkili bir biçimde yararlanmamaktadır.

Tablo 11: Bilgisayardan Yararlanma

	Frekans	Yüzde %
Yeterince yararlanıyorum	20	33,3
Kısmen yararlanıyorum	30	50,0
Hiç yararlanmıyorum	10	16,7
Toplam	60	100,0

Tablo 12: Fiziksel Olanakların (Oda, mobilya, ısı, vb) Yeterliliği

	Frekans	Yüzde %
Evet	51	85,0
Kısmen	7	11,7
Hayır	2	3,3
Toplam	60	100,0

Tablo 12'ye göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin çok büyük bir bölümü görevlerini yerine getirebilmek için gerekli olan fiziksel olanaklara sahiptir.

4.5. Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin Verimli Çalışma Zamanları

Tablo 13: Haftanın En Verimli Olan Günü

	Frekans	Yüzde %
Pazartesi	9	15,0
Salı	7	11,7
Çarşamba	5	8,3
Perşembe	1	1,7
Cuma	1	1,7
Farketmez	37	61,7
Toplam	60	100,0

Tablo 13'te de görüleceği üzere Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin büyük çoğunluğu (%61,7) en verimli çalıştıkları gün olarak tercihte bulunmamış, haftanın günleri arasında bir fark gözetmemişlerdir. Günler

arasında fark gözetilen il müdürleri arasında ise Pazartesi'yi tercih edenler %15,0, Salı'yı tercih edenler %11,7, Çarşamba'yı tercih edenler %8,3 ve Perşembe ile Cumayı tercih edenler ise %1,7'lik bir orana sahiptir. Bu veriler il müdürlerinin büyük bir bölümünün günler arasında ayırım gözetmediğini, ama ayırım gözetilenlerin daha çok haftanın ilk günlerini tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 14: İşgünlerinin En Verimli Saatleri

	Frekans	Yüzde %
09-11	32	53,3
11-13	7	11,7
13-15	1	1,7
15-17	2	3,3
17-19	2	3,3
Fark etmez	16	26,7
Toplam	60	100,0

Tablo 14'e göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin çoğunluğu (%53,3) için sabah saatleri daha verimli geçmektedir. Diğer yandan il müdürlerinin %26,7'si için ise saatler arasında verimlilik açısından bir fark yoktur.

Tablo 15: Önemli ve Zor İşlerin Yapılmasının Tercih Edildiği Saatler

	Frekans	Yüzde %
09-11	25	41,7
11-13	6	10,0
13-15	3	5,0
15-17	6	10,0
17-19	10	16,7
Fark etmez	10	16,7
Toplam	60	100,0

Tablo 15'e göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin %41,7'si önemli ve zor işleri yapmak için sabah saatlerini tercih ederken, %16,7'si akşam saatlerini tercih etmektedir. İl müdürlerinin yine %16,7'lik bir bölümü ise saat tercihinde bulunmamaktadır. Bu veriler de Tablo 14'teki verilerle örtüşür niteliktedir. Zira yöneticilerin çoğunluğu için sabah saatleri daha verimlidir ve bun bağlı olarak önemli işleri sabah saatlerinde yapmayı tercih etmektedirler.

Tablo 16: Öğle Yemeğinin İş Verimliliğine Etkisi

Yemekten sonra Verimlilik artar mı?	Frekans	Yüzde %
Artar	8	13,3
Değişmez	47	78,3
Azahr	5	8,3
Toplam	60	100,0

Tablo 16'ya göre Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin büyük bir bölümü (%78,3) için öğle yemeğinin iş verimliliğine bir etkisi olmamaktadır.

Tablo 17: Mesai Saatlerinden Sonra İş Verimliliği

Mesai saatlerinden sonra iş verimi artar mı?	Frekans	Yüzde %
artar	15	25,0
değişmez	39	65,0
azahr	6	10,0
Toplam	60	100,0

Tablo 17'ye göre mesai saatlerinden sonra (akşam) Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin büyük bir bölümünün (%65,0) iş verimliliği değişiklik göstermezken, %25,0'inin iş verimi artmakta ve %10,0'unun ise düşmektedir.

4.6. Gençlik ve Spor İl Müdürlerine Zaman Kaybettiren Etkenler

Tablo 18: Zaman Kaybettiren Başlıca Etkenler

	Frekans	Yüzde %
Nitelikli Eleman Eksikliği	29	29,9
Randevusuz Ani Ziyaretler	21	21,6
Verimsiz Toplantılar	15	15,5
Personel Sayısının Yetersizliği	15	15,5
İletişim Bozuklukları	10	10,3
Plansız Programsız Çalışma	4	4,1
Yetki Devri Yapamama	2	2,1
Uzun Telefon Görüşmeleri	1	1,0
İşleri Tehir Etme, Son Ana Bırakma	1	1,0
	97	100,0

Tablo 18’de görüldüğü gibi Gençlik ve Spor İl Müdürlerine zaman kaybettiren en önemli etkenler personelle ilgili olanlardır. Zaman kaybettiren etkenler arasında %29,9 ile en önemli faktör olarak gözüken ‘nitelikli eleman eksikliği’ ve %15,5 ile ‘personel sayısının yetersizliği’ birlikte değerlendirildiğinde, zaman kaybettiren etkenler içerisinde personelin toplam payının %45,4 gibi büyük bir oranı bulunduğu görülmektedir.

Diğer yandan ‘randevusuz ani ziyaretler’ de önemli bir oranda (%21,6) zaman kaybına yol açmaktadır. Diğer zaman kaybettiren etkenler ise ‘verimsiz geçen toplantılar’ (%15,5), ‘iletişim bozuklukları’ (%10,3), ‘plansız programsız çalışma’ (%4,1), ‘yetki devri yapamama’ (%2,1), ‘uzun telefon görüşmeleri’ (%1,0) ve ‘işleri tehir etme, son ana bırakma’ (%1,0) olarak sıralanmaktadır.

4.7. Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin Zamanı Planlamaları ve Denetlemeleri

Tablo 19: Zamanın Planlı-Programlı Kullanması

	N	Art. Ort.	Std. Sapma
İşlerimi her zaman planlarım	60	1,52	,68
Günlük işlerimi öncelik sırasına göre programlarım	60	1,42	,50
Yapılacak işler listesi/çizelgesi tutarım	60	1,57	,59
Yapılacak işleri süre dolmadan bitirmeye çalışırım	60	2,83	1,36
Günlük programımda aksaklık ve acil durumlar için zaman ayırırım	60	1,92	,87
Randevu ve görüşme saatlerine uyarım	60	2,55	1,05

Tablo 19'a göre, Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin planlı çalıştıklarını, işlerini öncelik sırasına koyduklarını ve yapılacak işler listesi tuttuklarını belirttikleri görülmektedir ki bunların her üçü de (planlama, öncelik belirleme, listeleme) zaman yönetiminin temel esaslarını oluşturmaktadır. Burada aritmetik ortalamaların 1-2 aralığında olması cevapların 'tamamen katılıyorum' ve 'katılıyorum' seçeneklerinde kümelenmiş olduğunu göstermektedir.

Diğer yandan 'randevu ve görüşme saatlerine uyma' ve 'yapılacak işleri süresi sona ermeden bitirme' konularında il müdürlerinin aynı hassasiyeti göstermedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 20: Zaman Kullanımının Denetlenmesi

	N	Art. Ort.	Std. Sapma
Zamanı nasıl kullandığımı analiz ederim	60	1,52	,57
Yaptığım günlük ve haftalık programlarımın sağlıklı işleyip işlemediğini denetlerim	60	1,73	,88
Astlarıma devrettiğim işlerin sağlıklı bir biçimde bitirilip bitirilmediğini takip ederim	60	1,70	,72

Zamanı planlamak kadar, zamanın yapılan planlamaya uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının muhasebesinin yapılması da önemlidir. Tablo 20'ye göre il müdürleri zaman kullanımıyla ilgili olarak öz denetim yaptıklarını düşünmektedir.

4.8. Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin Kişisel Yaklaşımlarının Zaman Kullanımlarına Etkisi

Tablo 21: Toplantılara Yaklaşım

	N	Art. Ort.	Std. Sapma
Toplantılara katılmadan önce gerekli hazırlıkları yaparım	60	2,58	1,31
Yönettiğim toplantılar saatinde başlar ve biter	60	2,87	1,35

Tablo 21'e göre diğer zaman yönetimi gereklilikleri ile kıyaslandığında toplantılar konusunda il müdürleri yeterince duyarlı değildir. Toplantılara hazırlanma ve toplantı verimi hususunda verilen cevapların 3'e (kararsızım) yakın olması, il müdürlerinin toplantılara gereken önemi vermediklerini ortaya çıkarmaktadır. İki soruya verilen cevapların benzerliği de toplantı konusunda il müdürlerinin olumsuz bir yaklaşım ve verim ortaya koyduklarını göstermekte ve bu bilgi tablo 18'deki sonuçlarla da örtüşmektedir.

Tablo 22: Kişisel Özelliklerin Zaman Kullanımına Etkisi

	N	Art. Ort.	Std. Sapma
Mesai saatlerinde gereksiz görüşme taleplerini geri çevirim	60	1,68	,57
Randevusuz görüşme taleplerine “hayır” diyebilirim	60	1,82	,77
Telefonla zorunlu olmadıkça iş dışı görüşme yapmam ve yapacağım konuşmaları kısa keserim	60	1,73	,69
Yazışmaları bekletmeden zamanında yapmaya özen gösteririm	60	1,70	,53

Tablo 22’ye göre Gençlik ve Spor İl Müdürleri gereksiz görüşmeleri kabul etmeme, randevusuz görüşme taleplerini reddetme, zorunlu olmayan telefon konuşmalarını sınırlandırma ve yazışmaları zamanında yapma konularına önem vermekte ve konularda duyarlı davranmaktadırlar.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gençlik ve Spor İl Müdürlerine uygulanan ankete verilen cevaplar dikkate alındığın-

da, il müdürlerinin büyük bir çoğunluğunun normal mesainin üzerinde bir süreyle çalıştıkları (%85’i haftada 55 saatten ve %95’i ortalama 5 günden fazla) görülmektedir. Bu durum il müdürlerinin özel yaşamları, dinlenme ve eğlenme için kendilerine yeterince zaman ayıramadıklarını ortaya koymaktadır.

Başarılı bir yönetici için olmazsa olmazlardan olan bilgisayar kullanımı konusunda, il müdürlerinin sadece % 33’ünün yeterince bilgisayardan yararlandıkları ve bir diğer olmazsa olmaz olan sekreter sahipliği konusunda da %36’sının sekreterinin olmadığını beyan ettikleri görülmektedir. Günümüz koşulları dikkate alındığında, bir ilin tüm sportif etkinliklerinin planlanması, yürütülmesi, eşgüdümü ve denetlenmesi görevlerinin bütününden sorumlu olan Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin sekreterlerinin olmaması ve bilgisayardan yeterince yararlanamamaları kabul edilebilir değildir.

Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin büyük çoğunluğu için verimli çalışma açısından günler arasında bir fark yokken, fark gözetenler ise haftanın ilk günlerini tercih etmiştir. Günün verimli saatleri konusunda ise çoğunluk sabah saatlerinin daha verimli olduğunu belirtmiştir.

Gençlik ve Spor İl Müdürleri için zaman kaybına yol açan en önemli etkenler personelle ilgilidir. Nitelikli eleman eksikliği ve personel sayısının yetersizliği iş verimini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca randevusuz ziyaretler, verimsiz toplantılar ve

iletişim sorunları da zaman kaybına yol açan önde gelen etkenlerdir. Diğer yandan tablo 21’de elde edilen bulgular, il müdürlerinin kendilerinin toplantılar konusunda yeterince duyarlı olmadıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Zaman yönetiminin en önemli hususları olan işleri planlama, öncelikleri belirleme, yapılacak işler listesi tutma ve bu planlanan ve listelenen işlerin zamanında yapılıp yapılmadığının denetlenmesi konularına Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin yeterince önem verdiklerini ve bu ilkelere uyduklarını düşündükleri görülmektedir.

Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin başarılı olmak için dikkate almaları gereken bazı pratik öneriler şöyle sıralanabilir:

Yöneticinin zamanı ve kendisini yönetmesinin en önemli adımı, bireysel ve profesyonel önceliklerin belirlenmesi ve tüm planlama ve düzenlemelerin bunlara göre yapılmasıdır. Yapılacak işler özellikleri ve aciliyetleri bakımından sıraya konmalıdır. Öncelikli yapılacak faaliyet yerine getirilmelidir. Yapılacak çalışmalarda öncelik örgütün temel misyonuna göre tayin edilmelidir.

Planda değişiklik yapılacaksa yeni stratejiler belirlenmeli, buna göre yeniden değerlendirilmelidir. Kısa ve uzun vadeli amaçlara ve planlara göre saptanacak faaliyetler için zaman envanteri hazırlanmalı ve faaliyetler bu doğrultuda yürütülmelidir. Zamanla ilgili planda sürekli iyileşme ve gelişme prensibine uyulmalı ve yönetici kendisini buna göre disipline etmelidir. “Zaman en iyi

nasıl kullanılabilir?” diye kendisine sormalı ve cevap aramalıdır. Bu da gelişmeyi beraberinde getirecektir.

Zamanı en iyi kullanmanın bir diğer şekli, daha önemli işlere daha fazla zaman ayırmaktan geçmektedir. Bu önemli işler; örgüte ilgili temel çalışma konuları, krizlerin ve problemlerin çözümlenmesi, süreli projelerin zamanında tamamlanması, stratejik toplantılar, planlama, geliştirme, kontrol ve eşgüdüm gibi işlerdir. Bunlar bir örgüt için hem önemli hem acil işlerdir.

Önemli ve acil olmayan işlere fazla zaman ayırmamalı, zaman tuzakları göz ardı edilmemelidir. Amaçsız telefon görüşmeleri, ziyaretler, mektuplar ve zaman kaybettirici diğer işlerden uzak durulmalıdır. Toplantılardan verim almak için ön hazırlık yapılmalı ve toplantı saatlerine riayet edilmelidir.

Özetle iyi bir yönetici, neyi, niçin ve ne zaman yapması gerektiğini bilmeli ve bu bilgiye uygun hareket etmelidir.

KAYNAKLAR

ALLAN, J., (1997). Sharpen Your Team’s Skills in Time Management, McGraw Hill Int. UK. Ltd, London.

COLE, G. A., (1993). Management Theory and Practise, 4th. Edition, Dp Publication Ltd., London.

CÜCELOĞLU, D., (1997). İyi Düşün Doğru Karar Ver, 19. Baskı , Sistem Yayıncılık, İstanbul.

- ENGİN, C., (2008).** Etkin Kişisel Gelişim 2 Toplantı Yönetimi / Proje Yönetimi / Zaman Yönetimi / Stres Yönetimi, Optimist Yayın Dağıtım,
- EREN, E., (1996).** Organizasyon ve Yönetim, 3. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- GENÇ, N., DEMİRDÖĞEN, O., (2000).** Yönetim El Kitabı, 2. Baskı, Birey Yayıncılık, İstanbul.
- GÜMÜŞ, M., (1995).** Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar, Alfa Yayınları, İstanbul.
- GÜZEL, Ü., (1999).** İzmir’de Kimya Sektöründe Çalışan Büyük İşletmelerde Zaman Yönetimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- KARAKOÇ, N., (1990).** İşletmelerde Etkinliği Belirleyen Bir Kaynak: Yönetimsel Zaman, Verimlilik Dergisi, MPM Yayınları, Sayı 2.
- MACKENZIE, R. A., (1995).** Zaman Tuzağına Yakalanmamak İçin, Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, MPM Yayınları,
- ÖNAL, A., (1995).** “Firma Politikasının Yaygınlaştırılması, 4. Ulusal Kalite Kongresi Toplam Kalite Yönetimi ve Eğitimde Kalite, 1. Kitap, 8-9 Kasım, İstanbul.
- SABUNCUOĞLU, Z., PAŞA, M., (2002).** Zaman Yönetimi, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- SISLEY, B. L., (1983).** Timely Tips: Time Management for Administrator, Physical Educator, Cilt: 40, No:2.
- TOKSOY, H., (2010).** Toplam Kalite Yönetiminde Zaman Yönetiminin Önemi -bir uygulama-, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- TUTAR, H., (2007).** Zaman Yönetimi, Seçkin Yayıncılık,
- TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜĞÜ,** TDK Web Sayfası: “www.tdk.gov.tr”, (02.01.2011).
- TÜRKMEN, İ., (1996).** Yönetimsel Zaman ve Yetki Devri Açısından Yönetimde Verimlilik: Ampirik Bir Çalışma, MPM Yayınları, Ankara.
- YAMAN, M., (2000).** Spor Örgütünün Yönetimsel İklimi, Desen Ajans, Ankara.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Shoo January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL M4

www.iibdergisi.com

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI'NIN ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI'NA UYUM SÜRECİ

Hacı Arif TUNÇEZ

Selçuk Üniversitesi Akşehir MYO

Özet: Çeşitli ülkelerde uluslararası muhasebe uygulamalarını birbiriyle uyumlu hale getirebilmek ve böylece finansal tabloların karşılaştırılabilirliğini arttırmak, sermaye piyasalarını geliştirebilmek gibi amaçlar doğrultusunda muhasebe standartlarının harmonizasyon çalışmaları başlatılmıştır. Çalışma yapan kuruluşların başında Birleşmiş Milletler, OECD, Avrupa Birliği, IFAC, IOSCO, FEE, IASC ve IASB gelmektedir. Türkiye’de ise muhasebe uygulamalarına yön veren TTK, VUK, Banka ve Sigorta Kanunları, Sermaye Piyasası Kanunu ve SM, SMMM ve YMM Kanunu gibi yasal düzenlemelerin yanında, muhasebe standartları oluşturulmasına yönelik olarak birçok kurum çalışmalarda bulunmuştur. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, Uluslararası Muhasebe Standartları ile tam uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları’nı yayımlamak üzere kurulmuştur.

Bu çalışmada muhasebe standartları hakkında genel bilgi verilmiştir. Uluslararası Muhasebe Standartları ile Türkiye Muhasebe Standartları’nın tarihsel gelişimi açıklanmış, daha sonra Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Muhasebe Uyumu, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Türkiye Muhasebe Standartları.

HARMONIZATION PROCESS OF TURKISH ACCOUNTING STANDARDS WITH INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS

Abstract: Standard of accounting harmonization studies have been started to be able to make different countries international finance practices harmonious and by this way, to be able to increase comparability of financial statements, to be able to improve capital market. The main institutions which are studying on this subject are the United Nations, OECD, European Union, IFAC, IOSCO, FEE IASC and IASB. In Turkey, beside the legal regulations such as TTK, VUK, Bank and Insurance Laws, Capital Market Law and SM, SMMM and YMM, there are a lot of institutions which have studied on this subject for the establishment of accounting standards. Turkish Accounting Standards Board has established to set an exact uniform International Accounting Standards compatible with IFRS. This study includes some general information about accounting standards. The historical background of International Accounting Standards and Turkish Accounting Standards presents then, the studies about this field in Turkey are mentioned.

Key Words: International Accounting Harmonisation, International Financial Reporting Standards, Turkish Accounting Standards.

1. GİRİŞ

İşletmelerin finansal ve mali nitelikteki faaliyetleri saptanarak, sınıflandırılması, kaydedilmesi, raporlanması ve analiz edilmesi olarak tanımlanan muhasebe, işletmelerin ve ilgili tarafların birbirinden farklı olan bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır.

Ekonomilerin gelişmesiyle birlikte işletmelerin büyümesi, finansal işlemlerinin de gerek sayısal, gerekse yapısal olarak gelişmesine ve karmaşıklaşmasına neden olmaktadır. Buna paralel olarak hacim ve çeşit olarak artan finansal olaylar, işletmelerin muhasebe işlemlerinin de aynı ölçüde gelişip genişlemesine neden olmuş ve muhasebe uygulamalarında yeni kuralların oluşturulması zorunlu hale gelmiştir (Çankaya, 2007; 133-134).

Bu gereksinimler neticesinde muhasebe standartları ile ilgili yapılan çalışmalar öncelikle ülke düzeyinde başlamış, ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya bu çalışmalarda başı çeken ülkeler olmuşlardır. İzleyen dönemlerde sermaye piyasalarının hızla gelişmesi, ekonomi alanında yaşanan küreselleşme ve uluslararası alanda faaliyet gösteren çok uluslu işletmelerin artması ile bilgilerin uluslararası alanda paylaşılabilir ve karşılaştırılabilir olma zorunluluğunu ortaya çıkarmış, standartlaşma çalışmaları ulusal boyutları aşarak uluslararası boyut kazanmıştır.

Muhasebe uygulamaları, kaynağını muhasebenin temel kavramlarından, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden ve muhase-

be standartlarından almaktadır. Muhasebe uygulamalarının belirli temellere uyması zorunludur ve bu nedenle muhasebe kavram ve ilkelerine dayanarak muhasebe standartları geliştirilmiştir (Akgül, 2002; 4).

2. MUHASEBE STANDARTLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Muhasebe standartları, muhasebe uygulamalarına yön veren ve finansal tabloların hazırlanmasında düzen getiren normlar olarak tanımlanabilir (Elitaş, 2011; 7).

Ülkelerin muhasebe standartları ve standartların belirlenmesine ilişkin yapılanmaları bazı farklılıklar taşımaktadır. Bu farklılıklar, hukuki ve mali sistemin yapısı, işletmelerin ortaklık yapısı ve buna bağlı olarak finansman yöntemleri, muhasebe mesleğinin gelişim düzeyi, muhasebe bilgileri kullanıcılarının eğitim ve gelişmişlik düzeyi gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Ancak, son yıllarda yapılan çalışmalar, ülkeler ve birlikler arasındaki muhasebe standardı farklılıklarını ülkelerin kendi uygulamalarında yapacakları değişikliklerle uluslararası muhasebe standartları ile uyumlaştırarak azaltmak yönündedir (Başpınar, 2004; 56).

Muhasebenin ürettiği bilgilerin ilgili tarafların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için anlaşılabilirlik, güvenilirlik, karşılaştırılabilirlik ve tarafsızlık niteliklerini taşıması gerekmektedir. Özellikle sermaye piyasalarında, kamunun aydınlatılması ve yatırımcıların sermaye piyasası araçları hakkında tam olarak

bilgilendirilmesi, muhasebe standartlarının oluşturulması ve uygulanmasına bağlıdır (Çiftçi, E., T., 05.07.2011).

Muhasebe standartları, mali tablo ilkelerinin uygulamaya geçirilmesini sağlayan esaslar ve yöntemlerden oluşur. Bu standartlar ekonomideki tüm sektörlerle ilgili olabileceği gibi sadece bir sektörü de ilgilendirebilir (Yalkın, 2002; 2).

3. ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Uluslararası muhasebe standartlarını oluşturma tartışmaları 1960'larda başlamasına karşın, bir örgütsel yapı içerisinde standartların düzenlenmesi için öneri Ekim 1972 Sydney 10. Uluslararası Muhasebeciler Kongresi'nde yapılmıştır. 1973 yılında, uluslararası düzeyde muhasebe alanında birliğin sağlanması ve çeşitli kuruluşların birbirleri ile uyumlaştırılarak ortaya çıkabilecek farklılıkların giderilmesi amacıyla, ABD, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Avustralya'nın muhasebe birimleri Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standarts Committee-IASC)'ni kurmuşlardır (Türkot, E., T., 30.06.2011).

2000 yılında yapılan genel kurulda IASC'nin ismi Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu-UMSK (International Accounting Standarts Board-IASB) şeklinde değiştiril-

miştir. 1973-2000 yılları arasında IASC'nin yayınlamış olduğu standartlar "Uluslararası Muhasebe Standardı-UMS (International Accounting Standarts-IAS)" olarak adlandırılmıştır.

2001 yılından sonra ise, oluşturulan yeni yapılanmaya uygun olarak standartları oluşturma görevi UMSK'na verilmiştir (Bostancı, E., T., 25.06.2011). UMSK, 2001 yılına kadar yayınlanan uluslararası muhasebe standartlarını aynı isimle kabul ederek, bununla ilgili uyumlaştırma ve güncelleştirme çalışmalarını başlatmıştır. Bu tarihten sonra UMSK tarafından kabul edilerek yürürlüğe konan standartlar ise, "Uluslararası Finansal Raporlama Standardı-UFRS (International Financial Reporting Standarts-IFRS)" adı altında yeni kodlar verilerek yayınlanmaktadır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun amaçlarını (Gökdeniz, 1996; 2);

- a) Finansal tabloların sunulmasında gerekli yönetmelik, yöntem ve muhasebe standartlarının geliştirilmesinin uyumu için çalışmak,
- b) Finansal tabloların sunulmasında dikkate alınması gereken muhasebe standartlarını belirleyip, kamuya açık bir şekilde yayınlamak ve böylece bu hesapların ve tabloların dünya çapında kabul edilmesi ve gözlenmesi olanağını arttırmak,
- c) Muhasebecilik mesleğini dünya çapında geliştirmek,

- d) Uluslararası muhasebe standartlarının kullanımını yaygınlaştırmak, şeklinde özetleyebiliriz.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun görevleri ise (www.tmsk.org.tr, E., T., 17.06.2011);

- a) Kaliteli, şeffaf ve anlaşılır uluslararası muhasebe standartlarını geliştirmek,
- b) Ulusal muhasebe standartlarını ve uluslararası muhasebe standartlarını birbirine yaklaştırmak,
- c) Taslakları çıkartmak ve geliştirmek,
- d) Standart Yorumlama Komitesi tarafından oluşturulan yorumları onaylamak,
- e) Oluşturulmakta olan bir standartla ilgili ulusal standartları ve uygulamaları gözden geçirmek,
- f) Büyük projelerde görüş almak üzere uzmanlardan oluşan komiteler kurmak,
- g) Her bir proje için şart olmamakla birlikte, standart oluşturulmadan önce, standardın her çevrede uygulanabilir ve işleyebilir olduğundan emin olmak için hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan piyasalarda saha analizi yapmak, şeklinde özetleyebiliriz.

4. TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE UYUM ÇALIŞMALARI

Muhasebe standartlarında uluslararası uyumun sağlanması ve bütün ülkelerde geçerli olacak uluslararası standartların oluşturulması amacıyla; Birleşmiş Milletler, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, Uluslararası Sermaye Piyasası Kurulları Örgütü, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Avrupa Birliği tarafından çalışmalar yapılmaktadır. Avrupa Birliği giriş çalışmalarını sürdüren ülkemizde de, gerek Avrupa Birliği gerekse küresel boyutta uluslararası sistemle bütünleşmek ve uluslararası sermaye piyasalarında yer alabilmek için ulusal muhasebe ve denetim standartlarının uluslararası uyumunun sağlanması büyük önem taşımaktadır (Parlakkaya, 2004; 120).

Türkiye'de muhasebe düzenlemelerinde ekonomik ve siyasi olarak ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkelerin etkileri görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında muhasebe düzenlemelerinde Fransa ve Almanya'nın etkisi altında kalmıştır. 1950'li yıllarından sonra ise ABD ile olan ticari ve siyasi ilişkileri sonucunda ABD'lerinin etkisinde kalmıştır. Türkiye'de özel sektöre ilişkin ilk muhasebe düzenlemesi 1981 yılında kurulan Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından oluşturulmuştur. Ancak bu düzenlemelerin kapsamı sadece Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi işletmelerle sınırlı kalmıştır. Ülkemizde en geniş kapsamlı muhasebe düzenlemesi 1992

yılında çıkarılan ve 1994 yılında yürürlüğe giren Maliye Bakanlığı'nın Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'dir. 1987 yılı sonrası AB'ne tam üyelik başvurusunda bulunulması ile AB düzenlemelerinin ve son zamanlarda küreselleşme hareketlerinin hızlanmasıyla hemen hemen tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın etkisinde kalınmıştır (Ağca, 2007; 230).

Finans ve ekonomi dünyası için devrim niteliğinde bir gelişme olarak nitelendirilen standartların uygulamaya girmesi, yalnızca ülkemizde yaşanan bir olgu değildir. Ülkemizle birlikte eş zamanlı olarak, bugün başta AB ülkeleri olmak üzere gelişmiş veya gelişmekte olan pek çok ülkede standartlar uygulamaya girmiş durumdadır (Özkan, 2010; 52).

Türkiye'de muhasebe uygulamalarını genelde TTK ile VUK'ndaki hükümlerin yönlendirdiği, ancak bu konulardaki hükümlerin ihtiyaca cevap vermediği durumlarda yasal statüye sahip olan bazı kuruluşların kendi yetki ve alanlarına giren işletmeler için yönlendirici çalışmalar yaptığı gözlenmektedir. Bu kuruluşlardan en önemlileri ve bunların muhasebe standartları ile ilgili olarak yapmış oldukları çalışmalar özet olarak aşağıda incelenmiştir (Başpınar, 2004; 46).

4.1. İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar

İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu 1968 yılında yayınla-

nan ve 1972 yılında uygulamaya koyduğu ve Kamu İktisadi Teşebbüs (KİT)'leri için zorunlu tuttuğu Tekdüzen Muhasebe Sistemi çalışmasını yapmıştır. Yapılan bu çalışmada; Muhasebe Usullerinin Islahı ve Yeknesaklaştırılması, Muhasebenin Temel Kavramları ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe Prensipleri, Rapor Sistemi, Tekdüzen Genel Hesap Planı ve Açıklamaları, Mali İşler-Muhasebe ve Kontrol Dairelerinin Organizasyonu ile Terimler ve Açıklamalar şeklinde olmak üzere 6 adet rapor yayınlanmıştır.

Bu çalışma başlangıçta KİT'lerde zorunlu olduğu halde sonraları diğer işletmelerce de benimsenerek Türkiye'de muhasebe sisteminin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Böylece KİT'lerde muhasebe uyumlaştırılması için önemli bir adım atılmıştır. Bu düzenleme daha sonra yapılacak düzenlemelere ve özel sektör kuruluşlarına örnek olmuştur. Ancak bu düzenleme 22 yıl yürürlükte kalarak 31.12.1993 tarihine kadar uygulama alanı bulabilmiştir.

4.2. Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi Tarafından Yapılan Çalışmalar

1987 yılında kurulan komite, Türk Muhasebe Standartlarını hazırlamakla görevlendirilmiştir. Komitenin iş programında 43 adet muhasebe standardı bulunmaktadır. Teknik kurullarından geçip yayına hazır hale gelen standartlar şunlardır:

- a) Raporlama- Bilanço formu standardı,
- b) Raporlama- Kar ve zarar tablosu formu standardı,

- c) Muhasebenin temel ilkeleri standardı,
- d) Denetim genel ilkeleri ve denetçiye ilişkin açıklama standardı.

Bu komitenin hazırlamış olduğu standartlar, AB Dördüncü Direktifine yaklaşma açısından ve Türk muhasebesinin gelişmesi açısından önemlidir. Fakat uygulamada, TSE'nün standartlarının etkili olduğunu söylenemez. Bu komite, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) kurulduktan sonra çalışmalarına ara vermiş ve muhasebe standartlarının tek elden yapılmasını sağlamak üzere, koordinatörlüğünü TÜRMOB'nin yürüteceği "Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu"nun kurulmasını ilke olarak kabul etmiştir.

4.3. Sermaye Piyasası Kurulu Tarafından Yapılan Çalışmalar

Sermaye Piyasası Kurulu, kanunla verilen yetkilere dayanarak, kendisine tabi şirketlerin ve aracı kurumların hesaplarının tutulmasında, mali tabloların düzenlenmesinde, muhasebe verilerinin kullanılmasında ve bunların denetiminde uyulacak ilke ve kuralları yayınlamış olduğu tebliğlerde düzenlemektedir. Kurul, yapmış olduğu düzenlemelerle, her ne kadar kanun kapsamına giren işletmelerle sınırlı kalsa da, vergi mevzuatını esas alan ülkemizdeki muhasebe uygulamalarına yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Çiftçi, (E., T., 21.10.2011).

Sermaye Piyasası Kurulu 2003 yılında, 33 adet uluslararası muhasebe standartlarını

esas alan "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ"i yayınlamıştır. Seri: XI Nolu Tebliğ, kapsamına giren işletmelerce, 01.01.2005 tarihinden sonra geçerli olmak üzere zorunlu olarak uygulamaya başlamıştır.

İlgili düzenleyici kurullar, bankalar ve sigorta işletmeleri için daha önce uluslararası muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlayıp yürürlüğe koydukları düzenlemeleri iptal ederek, TMS'nı kabul etmiştir. SPK, 09.05.2008 tarihinde 2003 yılından itibaren uygulanan 25 Nolu Tebliğ'i yürürlükten kaldırarak, UFRS'yle uyumlu Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS/TMS)'ni esas almak üzere hazırladığı Tebliğ resmi gazetede yayınlanmıştır.

4.4. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından Yapılan Çalışmalar

BDDK tarafından bankaların; hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, gerçekleşen işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerin gerçek mahiyetine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren mali tabloların zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayınlanmasına ilişkin esas, usul ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla, Haziran 2002'de "Muhasebe Uygulama Yönetmeliği" yayınlamıştır. Bu yönetmelik ile bankacılık sektörü ile ilgisi bulunan 19 adet muhasebe standardı Türkiye'de uygulamaya konulmuştur (İbiş, 2006; 34).

01/11/2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Bankaların Muhasebe Uygulamalarına Ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”in 18. maddesinde 22.06.2002 tarihli ve 24793 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliği kaldırılmıştır. Bunun yerine yine aynı yönetmeliğin 4’üncü maddesinde “Bankalar, faaliyetlerini 16.01.2005 tarihli ve 25702 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun 1 Sıra Nolu Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Genel Tebliğ hükümleri çerçevesinde Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun muhasebeleştirilmesi esastır” hükmü yer almaktadır (www.bddk.org.tr, E., T., 02.07.2011).

4.5. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) Tarafından Yapılan Çalışmalar

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) 09.02.1994 tarihinde denetlenmiş finansal tabloların sunumunda ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere TÜRMOB tarafından 3568 sayılı kanuna dayanarak kurulmuştur.

Standartların hazırlanması amacıyla TMUDESK tarafından komiteler kurulmuş ve

yapılan çalışmalar sonucu 19 adet TMS’ları yayımlanmıştır. Ancak bu standartlar, kanunlarla desteklenmediği için yaptırım gücü olmadığından tavsiye niteliğinde kalmıştır (Çiftçi, E., T., 05.07.2011).

TMUDESK’nun muhasebe standartları ile ilgili amaçları aşağıda belirtilmektedir (Yalkın, 2001; 5):

- a) Finansal tabloların düzenlenmesinde ve sunulmasında temel alınacak muhasebe standartlarını geliştirmek ve yayınlamak ile bu standartların ülke genelinde kabulünü ve uygulamasını sağlamak, Türkiye Muhasebe Standartlarının, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olmasını sağlamak,
- b) Türk ekonomisinin yapısı ile gereksinimlerini göz önünde bulundurmak,
- c) Finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına ilişkin mevzuat ile muhasebe standartları ve yöntemlerinin uyumlaştırılmasına ilişkin çalışmalar yapmak,
- d) Muhasebe standartlarının geliştirilmesinde, genel kabul görmüş muhasebe kavram ve terimlerinden yararlanmaktır.

4.6. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) Tarafından Yapılan Çalışmalar

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na 18.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanunla eklenen Ek-1 madde uyarınca kurulan, idari ve mali özerkliğe sahip olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) 07.03.2002

tarhinde faaliyete başlamıştır. TMSK, TMSK, TMUDESK'nun görevlerini ve yapmış olduğu çalışmaları devralmıştır. Böylece Türkiye'de muhasebe standartlarını yayınlama yetkisi tek bir kuruluşa verilmiştir.

TMSK, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden birer, TÜRMOB'dan bir yeminli mali müşavir ve bir de serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere toplam 9 üyeden oluşmaktadır.

TMSK tarafından yayınlanan muhasebe standartları; finansal raporlama standartları ve yorumlardan oluşmaktadır. Bu standartlar Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu Tarafından yayınlanan Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve yorumların aynen Türkçe'ye çevrilmiş şeklidir (Akdoğan, 2007; 101-102).

TMSK'nun görevlerini ve yetkilerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (www.tmsk.org.tr, E., T., 06.08.2011)¹.

a) Muhasebe standartlarının oluşturulmasında esas alınmak üzere, Kavramsal Çerçeveyi belirlemek ve Türkiye Muhasebe Standardı Taslak Metinleri hazırlayıp kamuoyunun görüşlerine açmak,

b) Gerçek, güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygun, anlaşılır ve tutarlı finansal bilgilerin üretilmesini sağlayacak TMS'lerini oluşturmak,

c) Muhasebe standartlarının gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verilmesini teminen standartların güncelliğini sağlamak üzere gerekli çalışmaları yapmak,

d) Finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğinin uluslararası alanda da kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve en iyi muhasebe uygulama örnekleri ile uyumunu gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yapmak,

e) Finansal tabloların ihtiyaçlara uygun bilgi sunmasını ve belirlenecek standartlarla ilgili olarak uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin önlem alınabilmesini sağlamak üzere, standartların oluşturulması sürecinde muhasebe ilgi gruplarının görüşlerinin alınmasını sağlamak ve düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmek,

f) Gerektiğinde uygulamaya açıklık kazandırmak üzere muhasebe standartlarının uygulamasında tereddüt oluşan konularda yorumlar yayımlamak,

g) Ulusal muhasebe standartlarının benimsenmesine ve standartların uygulamasına ilişkin kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans, sempozyum, kongre gibi faaliyetler düzenlemek ve gerekirse çeşitli yayınlar hazırlamak ve bastırmaktır.

1 Ayrıntılı bilgi için bkz. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Shoo January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL M4

www.iibdergisi.com

TMSK'nun yetkilerini ise aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (www.tmsk.org.tr, E., T., 06.08.2011):

- a) Ulusal muhasebe standartlarının oluşturulması ve uygulanmasına yön verilmesi amacıyla hazırlanacak standartları, yorumları ve bunlara ilişkin diğer belgeleri görüşüp karara bağlamak,
- b) Muhasebe standartlarının uygulanmasına ilişkin genelge ve özelgeler yayımlamak,
- c) Kurula yapılan başvuruları, inceleme, izleme ve araştırma raporlarını görüşüp karara bağlamak,
- d) Kurul tarafından veya çalışma komisyonlarınca hazırlanan veya ilgili yerlere hazırlatılan görüş ya da öneri nitelikli etüd, inceleme, araştırma ve diğer çalışmaları, derlenen istatistik verileri değerlendirerek, gerekli görülenlerin yayımlanmasını görüşüp karara bağlamak,
- e) Çalışma komisyonlarının kurulmasını, üyelerinin ve çalışma komisyonları başkanlarının belirlenmesini görüşüp karara bağlamak,
- f) Gerekli hallerde yurt içi ve yurt dışından danışmanlık hizmeti satın alınmasına karar vermek,
- g) Benzeri diğer konularda karar almaktır.

TMSK da TMUDESİK de olduğu gibi, ulusal muhasebe standartlarının saptanması yanında, uluslararası muhasebe standartlarıyla

uyumun sağlanması sorumluluğunu da üstlenmiştir. TMSK, ulusal muhasebe standartlarının oluşturulmasında; uluslararası uygulamalardan esinlenerek, standardın anlaşılır, uygulanabilir ve ihtiyacı karşılar nitelikte olmasını sağlamak için, muhasebe ile ilgili tüm grupların standart oluşturma sürecine katılımını sağlayan bir yönetim yapısına sahiptir. Bu sayede, Kurulun çalışma komisyonları tarafından hazırlanacak olan taslak metinler kamuoyunun görüşüne açılmak suretiyle Ulusal Muhasebe Standartlarına genel kabul görmüş nitelik kazandırılması hedeflenmiştir (Parlakkaya, 2004; 129).

TMSK, 2005 yılından itibaren uluslararası muhasebe standartları ile tam uyumlu TMS'nı ve TFRS'nı; 2007 yılı Mart ayından itibaren de TMS Yorumları'nı Resmi Gazete'de yayınlamaya başlamıştır.

TMSK tarafından 2011 yıl sonu itibariyle kavramsal çerçeve dışında 39 adet TMS/TFRS ve 27 adet yorum karara bağlanarak Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu düzenlemelerden TMS 14 ve TMS 30, muhtelif tarihlerde yayınlanan tebliğler çerçevesinde yürürlükten kaldırılmıştır. Kurul tarafından TMS/TFRS adıyla yayınlanmakta olan standartlar, UMSK tarafından yayınlanan standart ve yorumlarla bire bir uyumludur (www.tmsk.org.tr, 02.07.2011).

Tablo 1'de TMSK tarafından Resmi Gazete'de yayınlanan TMS/TFRS yer almaktadır.

Tablo 1: Resmi Gazete’de Yayınlanan TMS/TFRS’nın Tarih ve Sayısı

TMS / TFRS	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı
TMS 1 : Finansal Tabloların Sunuluşu	16.01.2005 - 25702
TMS 2 : Stoklar	15.01.2005 - 25701
TMS 7 : Nakit Akış Tabloları	18.01.2005 - 25704
TMS 8 : Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar	20.10.2005 - 25972
TMS 10 : Raporlama Döneminden (Bilanço Tarihinden) Sonraki Olaylar	20.10.2005 - 25972
TMS 11 : İnşaat Sözleşmeleri	26.10.2005 - 25978
TMS 12 : Gelir Vergileri	28.03.2006 - 26122
TMS 14 : Bölümlere Göre Raporlama	03.03.2006 - 26097
TMS 16 : Maddi Duran Varlıklar	31.12.2005 - 26040
TMS 17 : Kiralama İşlemleri	24.02.2006 - 26090
TMS 18 : Hasılat	09.12.2005 - 26018
TMS 19 : Çalışanlara Sağlanan Faydalar	30.03.2006 - 26124
TMS 20 : Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması	01.11.2005 - 25983
TMS 21 : Kur Değişiminin Etkileri	31.12.2005 - 26040
TMS 23 : Borçlanma Maliyetleri	09.11.2005 - 25988
TMS 24 : İlişkili Taraf Açıklamaları	31.12.2005 - 26040
TMS 26 : Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama	01.03.2006 - 26095
TMS 27 : Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar	17.12.2005 - 26026
TMS 28 : İştiraklerdeki Yatırımlar	31.12.2005 - 26040
TMS 29 : Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	25.03.2006 - 26119
TMS 30 : Bankalar ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarında Yapılacak Açıklamalar	31.12.2005 - 26040
TMS 31 : İş Ortaklıklarındaki Paylar	31.12.2005 - 26040

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Shoo January- February- March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL M4

www.iibdergisi.com

TMS 32 : Finansal Araçlar: Sunum	28.10.2006 - 26330
TMS 33 : Hisse Başına Kazanç	28.03.2006 - 26122
TMS 34 : Ara Dönem Finansal Raporlama	02.02.2006 - 26068
TMS 36 : Varlıklarda Değer Düşüklüğü	18.03.2006 - 26112
TMS 37 : Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar	15.02.2006 - 26081
TMS 38 : Maddi Olmayan Duran Varlıklar	17.03.2006 - 26111
TMS 39 : Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme	03.11.2006 - 26335
TMS 40 : Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	17.03.2006 - 26111
TMS 41 : Tarımsal Faaliyetler	24.02.2006 - 26090
TFRS 1 : Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması	31.03.2006 - 26125
TFRS 2 : Hisse Bazlı Ödemeler	31.03.2006 - 26125
TFRS 3 : İşletme Birleşmeleri	31.03.2006 - 26125
TFRS 4 : Sigorta Sözleşmeleri	25.03.2006 - 26119
TFRS 5 : Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	16.03.2006 - 26110
TFRS 6 : Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi	31.01.2006 - 26066
TFRS 7 : Finansal Araçlar: Açıklamalar	30.01.2007 - 26419
TFRS 8 : Faaliyet Bölümleri	15.07.2007 - 26583
TFRS 9 : Finansal Araçlar	27.04.2010 - 27564

Kaynak: http://www.tmsk.org.tr/index.php?id=41&option=com_content&task=view
(Erişim Tarihi, 15.07.2011)

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle muhasebe ile ilgili tüm işlemler için TMSK tarafından yayınlanan Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na uymaları zorunluluğu getirilmektedir. Başka bir ifade ile bu zorunluluk Türkiye'de Türk Ticaret Kanunu'na tabi tüm işletmelerin yasal mali tablolarını hazırlarken IFRS ile tam uyumlu TMS/TFRS'yi uygulamak durumunda olduk-

larını hükmetmektedir (Elitaş, 2011; 17).

TMSK'nun Uluslararası Muhasebe Standartları'na uyum çerçevesinde 2011 yılında tasarı halinde düzenlediği TMS/TFRS Tekdüzen Hesap Planı'nda^{2*} Finansal Durum Tablosu (Bilanço) hesap grupları Tablo 2'de yer almaktadır.

2* Ayrıntılı bilgi için bkz: THP'nda hesap gruplarında yer alan hesaplar için 2011 yılında TMSK tarafından yayınlanan TMS/TFRS'na Uyumlu Tekdüzen Hesap Planı.

Tablo 2: TMS/TFRS'na Uyumlu Tekdüzen Hesap Planı'nda Yer Alan Finansal Durum Tablosu (Bilanço) Hesap Grupları

I	DÖNEN VARLIKLAR
10	Nakit ve Nakit ve Benzeri
11	Finansal Varlıklar
12	Esas Faaliyetlerden Alacaklar (Ticari Alacaklar)
13	İlişkili Taraflardan Alacaklar (Ticari Faaliyetlerden Doğan Alacakları Kapsamaz)
14	Diğer Alacaklar
15	Stoklar
16	Canlı Varlıklar
17	Diğer Dönen Varlıklar
18	Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları
19	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Varlıklar (KOBİ TMS/TFRS Uygulayanlar Bu Hesap Grubunu Kullanmaz)

II DURAN VARLIKLAR

- 20 Esas ve Diğer Faaliyetlerden Alacaklar
- 21 İlişkili Taraflardan Alacaklar
- 22 Finansal Yatırımlar
- 23 Canlı Varlıklar
- 24 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller
- 25 Maddi Duran Varlıklar
- 26 Şerefiye ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- 27 Yeraltı Kaynaklarının Araştırma ve Değerlendirme Maliyetleri (Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar)
- 28 Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları
- 29 Diğer Duran Varlıklar

III KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

- 30 Finansal Borçlar
- 31
- 32 Esas Faaliyetlerden Borçlar (Ticari Borçlar)
- 33 İlişkili Taraflara Borçlar
- 34 Diğer Borçlar ve Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
- 35 Alınan Avanslar
- 36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler
- 37 Borç ve Gider Karşılıkları
- 38 Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları
- 39 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Borçlar (KOBİ TMS/TFRS Uygulayanlar Bu Hesap Grubunu Kullanmaz)

IV UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

40 Finansal Borçlar

41

42 Esas Faaliyet. Borç. (Ticari Borç.)

43 İlişkili Taraflara Borçlar

44 Diğer Borçlar

45 Alman Avanslar

46 Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler

47 Borç ve Gider Karşılıkları

48 Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları

49 Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

V ÖZKAYNAKLAR

50 Ödenmiş Sermaye

51 İşletmenin Geri Satın Alınan Kendi Hisse Senetleri (-)

52 Sermaye Yedekleri

53

54 Kar Yedekleri ve Fonlar

55 Kar veya Zarara Aktarılmayan Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)

56 Kar veya Zarara Aktarılabilen Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)

57 Geçmiş Yıllar Karları

58 Geçmiş Yıllar Zararları (-)

59 Dönem Net Karı (Zararı)

TMSK'nun 2011 yılında tasarı halinde düzenlediği TMS/TFRS Tekdüzen Hesap

Planı'nda gelir tablosunda yer alan hesap grupları Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3: TMS/TFRS'na Uyumlu Tekdüzen Hesap Planı'nda Yer Alan Gelir Tablosu Hesap Grupları

60	Brüt Esas Faaliyet Gelirleri
61	Esas Faaliyet Gelirlerinden İndirimler (-)
62	Esas Faaliyet Maliyetleri (Satışların Maliyeti) (-)
63	Faaliyet Giderleri (-)
64	Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Karlar
65	Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar (-)
66	Finansman Gelirleri
67	Finansman Giderleri (-)
68	Durdurulan Faaliyetler Gelir ve Karları İle Gider ve Zararları
69	Dönem Net Karı veya Zararı

TMSK'nun 2011 yılında tasarı halinde düzenlediği TMS/TFRS Tekdüzen Hesap

Planı'nda maliyet hesap grupları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4: TMS/TFRS'na Uyumlu Tekdüzen Hesap Planı'nda Yer Alan Maliyet Hesap Grupları

7/A Seçeneğinde Maliyet Hesapları	
70	Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesapları
71	Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
72	Direkt İşçilik Giderleri
73	Genel Üretim Giderleri
74	Hizmet Üretim Giderleri
75	Araştırma ve Geliştirme Giderleri
76	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri
77	Genel Üretim Giderleri
78	Finansman Giderleri
7/B Seçeneğinde Maliyet Hesapları	
79	Gider Çeşitleri

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Ocak-Şubat-Mart 2012 Sayı: 3 / Cilt: 2 Şubat-January-February-March 2012 Volume:03 Issue:02 Kodu:JEL M4

www.iibdergisi.com

TMS/TFRS'nın UMS'na uyum çalışmaları sonucunda muhasebe uygulamalarında tüm kesimler için işletme dilinin aynı olması ve tek düzenlik sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

AĞCA, A., AKTAŞ, R., (2007). Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama (IAS/IFRS) Standartları İMKB'de Yer Alan Firmaların Finansal Tablolarını Nasıl Etkiledi?, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 18, Kütahya.

AKDOĞAN, N., (2007). Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri, İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 80, İstanbul.

AKGÜL, B. A., AKAY, H., (2002). Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

BAŞPINAR, A., (2004). Türkiye'de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış, Maliye Dergisi, Sayı:146, Ankara.

BOSTANCI, S., (Erişim Tarihi, 25.06.2011). Küreselleşen Muhasebe Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, <http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/KURESEL-LESEN%20MUHASEBEDE%20STANDARTLASMA%20VE%20TURKIYE%20MUHASEBE%20STANDARTLARI%20KURULU.doc>

ÇANKAYA, F., (2007). Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:6, Zonguldak.

ÇİFTÇİ, Y., (Erişim Tarihi, 05.07.2011). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminden Bugüne Yapılan Muhasebe Düzenlemeleri, <http://www.mu.edu.tr/private/yciftci/calismalar/yciftci2beiw.pdf>

ÇİFTÇİ, Y., ERSERİM, A., (Erişim Tarihi, 21.10.2011). Muhasebe Standartlarında Uluslararası Uyumlaştırma Çalışmaları ve Türkiye'deki Durumun İncelenmesi, http://bandirma.balikesir.edu.tr/bildiriler/34_Yavuz_Ciftci_Alper_Erserim.doc.

ELİTAŞ, C., (2011). UFRS (TMS-TFRS) Uygulamaları, Hipotez Yayınları, Ankara.

GÖKDENİZ, A., Ü., (1996). Muhasebe Standartları, Alfa Basım Yayım, İstanbul.

<http://www.bddk.org.tr> (Erişim Tarihi, 02.07.2011).

<http://www.spk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 05.07.2010).

http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=59 (Erişim Tarihi: 06.08.2011).

http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=106 (Erişim Tarihi, 02.07.2011).

İBİŞ, C., ÖZKAN, S., (2006). Uluslararası Raporlama Standartları (UFRS)'na Genel Bakış, İSMMM MO Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 74, İstanbul.

ÖZKAN, S., ERDENER A., E., (2010). Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolar Analizi Üzerindeki Etkilerine Genel Bakış, İSMMM MO Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 97, İstanbul.

PARLAKKAYA, R., (2004). Muhasebede Uluslararası Uyum ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Muhasebe Uyumlaştırma Çalışmaları, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 7, Konya.

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI KURULU, (ERİŞİM TARİHİ, (17.06.2011). <http://www.tmsk.org.tr/dosyalar/yoneticiozetleri/IASB.doc>

TÜRKOT, M., (Erişim Tarihi, 30.06.2011). Finansal Muhasebede Uluslararası Standartlar, <http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/FINANSAL%20MUHASEBEDE%20ULUSLARARASI%20STANDARTLAR.doc>

YALKIN, Y., K., (2001). TMSK Çalışmaları ve Türkiye Muhasebe Standartları, Muhasebe ve Denetime Bakış, Sayı:5, Ankara.

YALKIN, Y., K., (2002). Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulaması, MÖDAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, Ankara.

OKUL ÖNCESİ OYUN DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ'Nİ (ODÖ) TÜRKÇE'YE UYARLAMA ÇALIŞMASI

Hülya GÜLAY OGELMAN

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitim ABD

Özet: Türkiye’de okul öncesi dönem çocuklarının oyun davranışlarını ortaya koymak amacıyla geliştirilmiş ve/veya uyarlanmış ölçme araçları son derecede sınırlıdır. Bu nedenle çalışmanın amacı, 5-6 yaş çocukları için “Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’ni” Türkçe’ye uyarlama çalışmasını gerçekleştirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Denizli il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 5-6 yaş grubundan 180 çocuk oluşturmuştur. Uyarlama çalışmasının yapıldığı “Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği”, 1998 yılında, küçük çocukların oyunlar sırasında gösterdikleri bireysel davranışlarını öğretmen görüşlerine göre belirlemek amacıyla Robert J. Coplan ve Kenneth H. Rubin tarafından geliştirilmiştir. Geçerlik kapsamında Türkçe formun kapsam geçerliği, madde analizi ve yapı geçerliği yapılmıştır. Yapı geçerliğinde, tüm ölçek ile alt ölçekler arasındaki korelasyonlar ve alt ölçekler arasındaki korelasyonlar belirlenmiştir. Kriter geçerliğinde çocuklara en çok hangi oyunu oynamayı sevdiğileri, öğretmenlere ise çocukların en çok hangi oynamayı sevdiğileri sorulmuştur. Güvenirlik çalışmaları kapsamında tüm ölçeğin ve alt ölçeklerinin iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayısı ve test tekrar-test güvenirlilikleri hesaplanmıştır. Çalışmanın bulguları, “Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin” Türkçe versiyonunun 5-6 yaş çocuklarının oyun davranışlarını ortaya koyabilecek, güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği, uyarlama çalışması, 5-6 yaş çocuklar, okul öncesi dönemde oyun.

ADAPTATION STUDY OF THE PRESCHOOL PLAY BEHAVIOUR SCALE (PPBS) TO TURKISH

Abstract: The number of measurement tools developed and/or adapted in order to set forth play period of preschool children in Turkey is considerably limited. For this reason the purpose of this study is to conduct the adaptation study of the “Preschool Play Behaviour Scale” for 5-6 year old children. The group of the study comprised of 180 children, aged between 5 and 6, attending kindergartens of primary schools governed by the Ministry of National Education, located in Central Denizli. “The Preschool Play Behaviour Scale”, the subject of this adaptation study, was developed by Robert J. Coplan and Kenneth H. Rubin in 1998 in order to determine the personal behaviours young children displayed while playing, based on the views of their teachers. Content validity, item analysis, and structure validity were conducted on the Turkish version within the context of validity studies. The correlation between the overall scale and its sub-scales, and the correlation between the sub-scales were identified during structure validity. Children were asked what their favourite game was, and

teachers were asked what the children's favourite games were during criteria validity. The internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) and the test re-test reliabilities of the overall scale and its sub-scales were calculated within the context of reliability studies. Study results concluded that the Turkish version of the "Preschool Play Behaviour Scale" was a reliable and valid measurement tool to set forth play period of children aged between 5 and 6.

Key words: Preschool Play Behavior Scale (PPBS), adaptation study, 5-6 years old children, play in preschool period.

GİRİŞ

Yaşamın ilk yıllarında aileden sonra akranlar, gelişimi her alanda etkileyebilen önemli bir faktördür. Okul öncesi dönem, akran ilişkilerin geliştiği, akran ilişkilerine dayanan deneyimlerin ve akranların çocuk üzerindeki etkisinin arttığı bir dönemdir (Gülay 2010). Bu dönemde gerçekleştirilen olumlu akran etkileşimleri, sonraki yıllardaki psikolojik sağlığı ve okul uyumunu etkileyebilmektedir (Ladd 1990; Ladd & Price, 1987). Sosyal açıdan girişken, aktif olan, akranlarıyla yakın ilişkiler kuran, sosyal beceriler ve olumlu sosyal davranışlar sergileyen çocuklar, okul öncesi dönemde ve sonraki yıllarda akranları tarafından sevilmede, onlar tarafından kabul edilmektedir (Birch & Ladd, 1997; Meadan, & Monda-Amaya, 2008). Buna karşılık akranlarına karşı saldırgan, baskıcı davranışlar sergileyen, uzlaşmacı olmayan çocuklar akranları tarafından reddedilmekte, sevilmemektedirler. Bu çocukların sonraki yıllarda da benzer olumsuz davranışları devam ettirebildikleri ve akranları tarafından reddedilmeye, dışlanmaya maruz kaldıkları görülmektedir (Hay, Payne, & Chadwick, 2004; Ladd & Ettekal, 2009; Polenski 2001). Olumlu ve saldırgan davranışların yanı sıra akranlarına

karşı çekingen, utangaç tutumlar gösteren çocuklar da bulunmaktadır (Miller & Coll, 2007; Zimmer-Gembeck, Hunter, & Pronk, 2007). Utangaç ve çekingen çocukların akran etkileşimleri yeterli düzeyde değildir (Kupersmidt, Coie, & Dodge, 1990). Sosyal açıdan zayıf etkileşimler kuran utangaç ve çekingen çocuklar, ilköğretim döneminde ve ergenlik döneminde uyum sorunları gösterebilmektedirler (Parker, Rubin, Price, & DeRosiers, 1995). Görüldüğü gibi okul öncesi dönem akran ilişkileri çalışmaları, yaşamın ilk yıllarında çocukların akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurmalarının önemini ortaya koymaktadır. Akran ilişkilerinde temel kavramlardan biri oyundur (Gülay 2010). Oyun ve akran ilişkileri arasında karşılıklı etkileşim vardır (Lindsey & Colwell, 2003; McCusker & Van Doren, 2007). Oyun becerileri ve davranışları, çocukların akranlarıyla kurdukları ilişkileri etkileyebilmektedir. Aynı şekilde olumlu akran ilişkileri de çocukların oyun becerilerini geliştirmekte, oyunlarda olumlu deneyimler elde etmelerini desteklemektedir (Goodman 1994; Vygotsky 1978). Küçük çocuklar için oyunlarda akranlarla olumlu ilişkiler kurmak, sosyal yeterlik unsurlarından biridir (Hampton & Fantuzzo, 2003). Oyun ve akran ilişkileri etkileşim halinde bulunan iki kavram

olarak sosyal yeterlik ölçütlerinden kabul edilmektedirler. Özellikle oyunlar sırasında akran ilişkilerini düzenleyebilmek, yönetebilmek büyük önem taşımaktadır.

Oyunlar sırasında akranlara yönelik davranışların sosyal ve sosyal olmayan davranışlar olduğu belirtilmektedir (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006). Olumlu davranışların başlıcaları, işbirliği yapmak, yardımlaşmak, duygularını uygun biçimde ifade etmek, problemleri çözmek, kurallara uymak, uzlaşmacı olmak, empati kurabilmektir (Susenberger 2003). Olumlu davranışlar sayesinde, oyun sırasında çocukların arkadaşlık ilişkileri gelişmekte, oyunları zamanla daha karmaşık, kurallı hale gelmektedir (Swindells & Stagnitti, 2006). Olumlu davranışlar, sosyal oyunları da geliştirmektedir. Sosyal oyunlar, diğer çocuklarla etkileşime dayalı oyunları ifade eder (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006). Sosyal oyunların çocukların sosyal yeterliliğinin yanı sıra öz-güven gibi bireysel yeterliliklerini de geliştirdiği, gelişim kuramcıları (Mead 1934; Piaget 1932; Sullivan 1953) tarafından ifade edilmiştir.

Olumsuz davranışlar ise sosyal olmayan davranışlar olarak adlandırılmakta ve bazı araştırmacılara (Asendorf 1991; Coplan ve diğ., 1994; Rubin 1982) göre üç gruba ayrılmaktadır: Yalnız-pasif davranış, sessiz-suskun davranış ve yalnız-aktif davranış. Yalnız-pasif davranış, çocukların yalnız başlarına nesnelere oynadıkları oyunları ifade etmektedir (Rubin 1982; Rubin & Asendorf, 1993). Bu davranışları gösteren çocuklar, tek başlarına lego, yap-boz gibi

oyuncaklarla oynarlar. Bazı durumlarda tek bir nesneye odaklanıp nesneyi inceledikleri görülür. Yalnız-pasif çocukların oyunlar sırasında akranlarıyla etkileşimleri düşük düzeydedir. Sessiz-suskun davranış, herhangi bir oyuncak ya da nesneyle meşgul olmadan etrafı amaçsızca izlemeyi ifade etmektedir (Fox vd., 1995). Bu davranış, sosyal ortamdaki korku ve kaygının bir ifadesidir. Yalnız-aktif davranış ise çocuğun yalnız başına nesnelere ya da nesnelere olmaksızın yaptığı canlandırmalar ve rol oynamaları ifade etmektedir (Coplan vd., 1994). Oyun sırasında gösterilen olumsuz davranışlar, çocukların akranları tarafından reddedilmesine, dışlanmasına ve bunun sonucunda uyum sorunları göstermelerine yol açabilmektedir (Coplan, Wichmann, & Lagace-Seguin, 2001).

Görüldüğü üzere sosyal yeterlilik ve oyun kavramları ortak bir noktaya sahiptir. Bu ortak nokta, akran ilişkileridir. Sosyal yeterlilik oyun becerilerini geliştirmektedir. Oyun becerileri de sosyal yeterliliği desteklemektedir (Bierman & Welsh, 2000). Özellikle günümüzde, okul öncesi dönemde sosyal yeterlilik ve oyun becerileri açısından çocukların sıklıkla ve düzenli etkileşim içinde oldukları kişiler okul ortamındaki akranlarıdır. Bu nedenle çocukların oyun davranışlarını akran etkileşimleri doğrultusunda ele almak gereklidir.

Okul öncesi dönem çocuklarının oyun davranışlarını ortaya koymak amacıyla geliştirilmiş ve/veya uyarlanmış ölçme araçları son derecede sınırlıdır. Son yıllarda artış gösteren bu ölçeklerden ilki, "Sembolik

Oyun Testi'dir" (Aydın 2008). Bu test, 1-6 yaş arasında normal gelişim özellikleri gösteren ve 8 yaşa kadar gelişimsel sorunlar yaşayan çocukların sembolik oyun becerilerini ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir (Aydın 2008). Bir diğer ölçek ise "Penn Etkileşimli Akran Oyunu Ölçeği'dir" (Camgöz 2010). Ölçek, 60-72 aylık, yüksek risk altındaki kenar mahallelerde yaşayan ve Head Start Eğitim Merkezleri'nde eğitim görev çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri aracılığıyla oyun etkileşimlerinin değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir (Camgöz 2010). Bu ölçekler dışında Türkiye'de, yaş ve sosyo-ekonomik gibi değişkenlerde daha geniş kitlelerle uygulanabilecek ve oyun sırasındaki davranışları ortaya koyabilecek bir ölçme aracına rastlanılmamıştır. Oyun gibi gelişimsel açıdan çocukların hayatında önemli yere sahip bir kavramla ilgili daha çok veri toplama aracına ihtiyaç vardır. Buradan yola çıkarak çalışmanın amacı, 5-6 yaş çocukları için "Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'ni" (ODÖ) Türkçe'ye uyarlamaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) geçerliği ne düzeydedir ?
- 2- Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) iç tutarlılığı ne düzeydedir ?
- 3- Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) test tekrar-test güvenilirliği ne düzeydedir ?
- 4- Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) güvenilirliği ne düzeydedir ?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli genel tarama modelidir. Genel tarama modeli, evren hakkında yargıya varmak amacıyla evrenin tamamı ya da evrenden seçilen bir grup üzerinde yapılan taramalardır (Karasar, 1994).

Evren

Araştırmanın evrenini, Denizli il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocuklar oluşturmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Denizli il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 5-6 yaş grubundan 180 çocuk oluşturmuştur. Çocukların 91'i (% 50.6) kız, 89'u (% 49.4) erkektir. Çocukların yaş ortalaması 6 yıl, 5 ay, dokuz gündür. Çocukların tamamı normal gelişim özellikleri göstermektedir. Çalışma grubu belirlenirken öncelikle, Denizli il merkezindeki ilköğretim okullarına bağlı anasınıflarının listesi çıkartılmıştır. Bu liste doğrultusunda kura çekilerek 12 okul belirlenmiştir. Okullar için Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. İzin doğrultusunda okullar ziyaret edilmiştir. Araştırmaya katılmayacağını belirten iki okul listeden çıkartılarak kalan on okulda, anne-baba izinleriyle birlikte belirlenen 180 çocuk ve 10 anasınıfı öğretmeni araştırmaya dahil olmuştur.

Veri Toplama Aracı

Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği (ODÖ): “Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği”, 1998 yılında küçük çocukların oyunlar sırasında gösterdikleri bireysel davranışlarını öğretmen görüşlerine göre belirlemek amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. On sekiz maddeden oluşan ölçeğin beş alt ölçeği bulunmaktadır: Sessiz davranış alt ölçeği, etrafı amaçsızca izlemeye dayalı dört maddeden oluşmaktadır. Yalnız-pasif davranış alt ölçeği, çocuğun yalnız başına oynadığı, bir şeyleri inşa etmeye, kurmaya ve keşfetmeye dayalı oyunları içeren dört maddeden oluşmaktadır. Yalnız-aktif davranış ölçeği, çocuğun tek başına oynadığı koşma, müzik aleti çalma ya da canlandırmalar, rol-oyunlar gibi oyunları içeren iki maddeden oluşmaktadır. Sosyal oyun alt ölçeği, grup oyunu, sosyo-dramatik oyun ve akran etkileşimi ile ilgili altı maddeyi içermektedir. İtiş-kakış oyun alt ölçeği, kavga ediyormuş gibi yapmak, boğuşmak gibi hareketlere dayanan iki maddeden oluşmaktadır. Maddelerin her biri hiç, seyrek, bazen, sık sık ve her zaman seçenekleriyle değerlendirilmektedir. Her maddeden alınabilecek en düşük puan 1, en yüksek puan 5’dir. Alt ölçeklerden alınan toplam puan, çocuğun o davranışı oyun boyunca ne kadar sıklıkta gösterdiğini ifade etmektedir. Alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) şu şekildedir: Sessiz davranış alt ölçeği, .85; yalnız-pasif davranış alt ölçeği, .79; yalnız-aktif davranış ölçeği, .76; sosyal oyun alt ölçeği, .96 ve itiş-kakış oyun alt ölçeği .92’dir (Coplan & Rubin, 1998).

Ölçeğin Türkçe’ye Çevrilmesi:

“Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin” (ODÖ), İngilizce ve Türkçe’yi iyi derecede bilen, konunun uzmanı 5 akademisyen tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Çeviriler bir araya getirilerek karşılaştırılmıştır. Kültürel anlam ve dil kuralları açısından gereken düzeltmeler yapılmıştır. İyi derecede İngilizce ve Türkçe bilen, başka bir akademisyen tarafından da oluşturulan Türkçe form, geri çeviri yöntemiyle tekrar İngilizce’ye çevrilmiştir. Çevrilen form ile orijinal form, araştırmacı tarafından karşılaştırılmıştır. Çevirileri gerçekleştiren beş akademisyenden iki formu karşılaştırmaları istenmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda, Türkçe ve İngilizce formların eşdeğer olduğu kabul edilerek ölçeğin Türkçe formuna son biçimi verilmiştir.

UYGULAMA

Araştırmada “Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin” (ODÖ) güvenilirlik ve geçerliğinin saptanması amacıyla ölçek uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçek uyarlama çalışmasında, İngilizce’den Türkçe’ye çeviri çalışmalarının yanı sıra güvenilirlik ve geçerlik analizleri de yapılmıştır. Geçerlik kapsamında ise Türkçe formun kapsam geçerliği, madde analizi yapılmış ve yapı geçerliği test edilmiştir. Yapı geçerliğinde, tüm ölçek ile alt ölçekler arasındaki korelasyonlar ve alt ölçekler arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Kriter geçerliğinde çocuklara en çok hangi oyunu oynamayı sevdiğileri, öğretmenlere ise çocukların en çok hangi oyunu

nu oynamayı sevindikleri sorulmuştur. Güvenirlik çalışmaları kapsamında tüm ölçeğin ve alt ölçeklerinin iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayısı ve test tekrar-test güvenilirlikleri hesaplanmıştır.

Araştırmada kullanılan “Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin” (ODÖ), on anasınıfi öğretmeni tarafından doldurulmuştur. Öğretmenler, araştırmanın amacı, ölçme aracı hakkında bilgilendirilmişlerdir. Öğretmenler, çocuklarla ilgili yedi aylık gözlemleri doğrultusunda ölçekleri doldurmuşlardır. Verilerin toplanmasının ardından çalışma grubundan kura ile seçilen 30 çocuğun öğretmene tekrar ulaşılmış ve iki hafta sonra belirlenen çocuklar için yeniden ölçeği doldurmaları istenmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi SPSS 13.0 paket programında gerçekleştirilmiştir. Geçerlik ölçütü olarak uzman görüşü alınmış ve madde analizi yapılmıştır. Uzman görüşü kapsam geçerliği çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşünün amacı, maddelerin anlaşılabilirliği, amaca ve kültüre uygunluğu açısından değerlendirilmesidir. Yapı geçerliğinde, tüm ölçek ile alt ölçekler arasındaki korelasyonlar ve alt ölçekler arasındaki korelasyonlar, Pierson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği ile belirlenmiştir. Kriter geçerliğinde Kaykare Testi yapılmıştır. Ölçeğin ve alt ölçeklerin iç güvenilirliği Cronbach Alpha tekniği ile test-tekrar test güvenilirliği Pearson Momentler

Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği ile hesaplanmıştır.

BULGULAR

Ölçeğin Geçerliği

Kapsam Geçerliği

Türkçe formun kapsam geçerliği uzman görüşü ile sağlanmıştır. Okul öncesi dönemde oyun ve sosyal gelişim konularında çalışan 5 akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri, ölçeğin maddelerinin, ölçeğin amacına yönelik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ölçeğin yapısal geçerliği madde analizi yapılarak belirlenmiş ve tüm maddelerin ölçekte kalmasına karar verilmiştir (bkz. Tablo 1).

Yapı Geçerliği

Tablo 1. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) tümü ile alt ölçeklerinin puanları arasındaki ilişkilerini sınamak için hesaplanan korelasyon katsayıları

Alt ölçekler	n	r	p
Sosyal oyun	180	.46	p<.001
Yalnız-pasif davranış	180	.23	p<.001
İtiş-kakış oyun	180	.63	p<.001
Sessiz oyun	180	.35	p<.001
Yalnız-aktif davranış	180	.47	p<.001

Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin tümü ile alt ölçekleri puanları arasındaki ilişkilere yönelik olarak hesaplanan korelasyon katsayıları incelendiğinde, tüm ana-

lizlerde istatistiksel açıdan $P = .001$ olmak üzere anlamlı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Tüm ölçek ile sosyal oyun ($r = .46$), yalnız-pasif davranış ($r = .23$), itiş-ka-

kış oyun ($r = .63$), sessiz oyun ($r = .35$), ve yalnız-aktif davranış ($r = .47$) alt ölçekleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) alt ölçeklerinin birbirleri arasındaki ilişkileri sınamak için hesaplanan korelasyon katsayıları

Alt Ölçekler	Sosyal oyun	Yalnız-pasif davranış	İtiş-kakış oyun	Sessiz oyun	Yalnız-aktif davranış
Sosyal oyun	1.00	-.72**	-.50**	-.39**	.53**
Yalnız-pasif davranış		1.00	-.39**	.30**	.50**
İtiş-kakış oyun			1.00	-.35**	.45**
Sessiz oyun				1.00	-.23**
Yalnız-aktif davranış					1.00

** $p < .01$

Tablo 2' de Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin alt ölçeklerinin birbirleriyle korelasyon katsayıları arasındaki ilişkilerin $P = .001$ düzeylerinde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Korelasyon katsayıları .23 ile .72 arasında değişiklik göstermektedir.

Kriter Geçerliği

Bu ölçeğin ölçtüğü boyutları ölçen başka bir Türkçe ölçek bulunamadığından kriter geçerliği benzer bir ölçek ile test edilememiştir. Ancak çocuklara en çok hangi oyunu oynamayı sevdiğileri, öğretmenlere ise çocukların en çok hangi oyunu oynamayı sevdiğileri sorulmuştur. Çocukların ölçekten aldıkları puan ortalamaları doğrultusunda alınan puanlar, beş alt ölçek doğrultusunda

kategorik hale getirilmiştir. Alt ölçeklerdeki maddeler doğrultusunda beş oyun kategorisi oluşturulmuştur. Bu kategoriler doğrultusunda soru örnekleri aşağıda yer almaktadır:

Sosyal oyun için: Saklambaç, yağ satarım-bal satarım gibi arkadaşlarımla oynadığım oyunları çok severim.

Yalnız-pasif oyun için: Yap-boz lego gibi yalnız başıma oynadığım oyunları çok severim.

İtiş-kakış oyun için: Arkadaşlarımla kovalamacalı, boğuşmalı oyunları çok severim.

Sessiz oyun için: Yalnız başıma oturmayı, etrafı izlemeyi çok severim.

Yalnız-aktif oyun için: Kendi kendime arabalarımı ya da evcilik, doktorculuk gibi oyunları çok severim.

Çocuklara en sevdikleri oyunlar, öğretmenlere ise çocukların en çok sevdikleri oyunlar beş kategori olarak sorulmuştur.

Tablo 3. Çocukların oyun davranışlarına göre en çok oynamayı sevdikleri oyunlara ilişkin görüşlerinin Kay-Kare testi sonuçları

	Oyun seçimi							
			Grup oyunları	Yap-boz, lego gibi bireysel oyunlar	Kovalama, boğuşmaya dayanan oyunlar	Sadece oturup çevreyi izlemek	Yalnız başına arabalarla, bebeklerle oynamak	Toplam
Oyun davranışı	Sosyal oyun	N %	13 38.2	5 14.7	5 14.7	5 14.7	6 17.6	34 100.0
	Yalnız-pasif dav.	N %	4 11.1	13 36.1	5 13.9	6 16.7	8 22.2	36 100.0
	İtiş-kakış oyun	N %	5 10.4	7 14.6	25 52.1	5 10.4	6 12.5	48 100.0
	Sessiz oyun	N %	5 13.9	5 13.9	5 13.9	15 41.7	6 16.7	36 100.0
	Yalnız aktif dav.	N %	6 23.1	5 19.2	4 15.4	1 3.8	10 38.5	26 100.0
	Toplam	N %	33 18.3	35 19.4	44 24.4	32 17.8	36 20.0	180 100.0

$X^2 = 60.110$ sd = 16 P = .000

Tablo 3 incelendiğinde, Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nde sosyal oyun ortalaması yüksek olan çocukların en çok sevdikleri oyun türünün grup oyunları (% 38.2), yalnız-pasif davranış ortalaması yüksek olan çocukların en çok lego, yap-boz gibi oyunları (% 36.1); itiş-kakış oyun puan ortalaması yüksek olan çocukların en çok kovalamacaya, boğuşmaya dayalı oyunlardan (% 52.1); sessiz oyun puan ortalaması yüksek

olan çocukların en çok etrafı izlemekten (% 41.7) hoşlandıkları; yalnız-aktif oyun puan ortalaması yüksek olan çocukların ise arabalarla, bebeklerle oynamayı (% 38.5) sevindikleri belirlenmiştir. Çocukların ODÖ'den aldıkları puanlar ile sevindikleri oyun türleri arasında tutarlılık olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, ölçeğin kriter geçerliliğini destekleyen bir bulgu olarak kabul edilebilir.

Tablo 4. Çocukların oyun davranışlarına göre en çok oynamayı sevdikleri oyunlara ilişkin öğretmen görüşlerinin Kay-Kare testi sonuçları

Grup oyunları Yap-boz, lego gibi bireysel oyunlar			Oyun seçimi					
			Kovalama, boğuşmaya dayanan oyunlar	Sadece oturup çevreyi izlemek	Yalnız başına arabalarla, bebeklerle oynamak	Toplam		
Oyun davranışı	Sosyal oyun	N %	31 91.2	2 5.9	1 2.9	0 0.0	0 0.0	34 100.0
	Yalnız- pasif dav.	N %	3 8.3	32 88.9	0 0.0	1 2.8	0 0.0	36 100.0
	İtiş- kakış oyun	N %	0 0.0	2 4.2	41 85.4	5 10.4	0 0.0	48 100.0
	Sessiz oyun	N %	0 0.0	0 0.0	3 8.3	30 83.3	3 8.3	36 100.0
	Yalnız aktif dav.	N %	0 0.0	0 0.0	0 0.0	3 11.5	23 88.5	26 100.0
Toplam		N %	34 18.9	36 20.0	45 25.0	39 21.7	26 14.4	180 100.0

$X^2 = 484.35$ $sd = 16$ $P = .000$

Tablo 4 göstermektedir ki, öğretmen görüşlerine göre Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nde sosyal oyun ortalaması yüksek olan çocukların en çok sevdiği oyun türünün grup oyunları (% 91.2), yalnız-pasif davranış ortalaması yüksek olan çocukların en çok lego, yap-boz gibi oyunları (% 88.9); itiş-kakış oyun puan ortalaması yüksek olan çocukların en çok kovalamacaya, boğuşmaya dayalı oyunlardan (% 85.4); sessiz oyun puan ortalaması yüksek olan çocukların en çok etrafı izlemekten (% 83.3) hoşlandıkları

rı; yalnız-aktif oyun puan ortalaması yüksek olan çocukların ise arabalarla, bebeklerle oynamayı (% 88.5) sevdiği belirlenmiştir. Çocukların ODÖ'den aldıkları puanlar ile öğretmen görüşlerine göre sevdiği oyun türleri arasında tutarlılık olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, ölçeğin kriter geçerliliğini destekleyen bir diğer bulgu olarak kabul edilebilir.

Ölçeğin Güvenirliği

İç güvenirlilik

Ölçeğin iç güvenilirliği, Cronbach Alpha katsayısı ile hesaplanmıştır. Cronbach Alpha, ölçeğin tümü ve alt ölçeklerin iç tutarlılığını

ortaya koyan bir güvenilirlik katsayısı hesaplama şeklidir (Büyüköztürk, 2004).

Tablo 5. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) Türkçe Formunun İç Güvenirlik Sonuçları

Ölçeğin Maddeleri	Madde Çıkarıldığında Ölçek Ortalamaları	Madde Çıkarıldığında Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alpha (α)
Madde 1	54.45	77.19	.64	.85
Madde 2	55.13	72.71	.73	.84
Madde 3	56.49	80.44	.21	.87
Madde 4	55.61	71.45	.61	.85
Madde 5	44.41	76.38	.53	.85
Madde 6	54.64	77.35	.51	.85
Madde 7	55.66	72.11	.72	.84
Madde 8	54.91	72.10	.71	.84
Madde 9	57.06	87.26	-.12	.87
Madde 10	54.68	77.73	.48	.86
Madde 11	55.65	78.28	.49	.86
Madde 12	56.45	84.78	.06	.87
Madde 13	56.81	80.91	.25	.86
Madde 14	54.96	72.73	.66	.85
Madde 15	54.56	75.45	.66	.85
Madde 16	55.40	84.85	.66	.85
Madde 17	55.19	70.81	.74	.84
Madde 18	57.29	86.87	.42	.87

Cronbach Alpha
(α): .86

Tablo 5’ de görüldüğü üzere tüm ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .86’ dir (p < .01). Buna göre ölçeğin tamamının iç güvenilirlik

katsayısının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin (ODÖ) “sosyal oyun” alt ölçeğindeki maddelerin iç tutarlılık analizi

Ölçeğin Maddeleri	Madde Çıkarıldığında Ölçek Ortalamaları	Madde Çıkarıldığında Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alpha (α)
Madde 1	19.54	12.97	.70	.85
Madde 5	20.49	12.41	.59	.87
Madde 6	19.72	11.70	.71	.84
Madde 10	19.76	12.34	.66	.86
Madde 15	19.64	11.78	.81	.83
Madde 16	20.49	12.34	.64	.86

Cronbach Alpha (α): .88

Tablo 6’ da “sosyal oyun” alt ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .88’ dir (p < .01). Buna göre sosyal oyun alt ölçeğinin tama-

mının iç güvenilirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin (ODÖ) “yalnızpasif davranış” alt ölçeğindeki maddelerin iç tutarlılık analizi

Ölçeğin Maddeleri	Madde Çıkarıldığında Ölçek Ortalamaları	Madde Çıkarıldığında Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alpha (α)
Madde 2	11.47	8.42	.75	.88
Madde 8	11.26	7.82	.82	.85
Madde 14	11.30	8.12	.73	.89
Madde 17	11.53	7.57	.80	.86

Cronbach Alpha (α) .90

Tablo 7’de bakıldığında “yalnız-pasif davranış” alt ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .90’ dır ($p < .01$). Buna göre yalnız-pa-

sif davranış alt ölçeğinin tamamının iç güvenirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin (ODÖ) “itiş-kakış oyun” alt ölçeğindeki maddelerin iç tutarlılık analizi

Ölçeğin Maddeleri	Madde Çıkarıldığında Ölçek Ortalamaları	Madde Çıkarıldığında Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları
Madde 3	2.04	.87	.77
Madde 13	2.35	1.29	.77

Cronbach Alpha
(α): . 86

Tablo 8’e bakıldığında “itiş-kakış oyun” alt ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .86’ dır ($p < .01$). Buna göre itiş-kakış oyun alt ölçe-

ğinin tamamının iç güvenirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 9. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin (ODÖ) “sessiz davranış” alt ölçeğindeki maddelerin iç tutarlılık analizi

Ölçeğin Maddeleri	Madde Çıkarıldığında Ölçek Ortalamaları	Madde Çıkarıldığında Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alpha (α)
Madde 4	11.55	8.80	.78	.82
Madde 9	11.16	7.17	.80	.81
Madde 12	11.48 8.01 .79			.89
Madde 18	11.70	7.99	.82	.86

Cronbach
Alpha (α): . 86

Tablo 9 göstermektedir ki, “sessiz davranış” alt ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .86’dir (p < .01). Buna göre sessiz davranış alt

ölçeğinin tamamının iç güvenilirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin (ODÖ) “yalnız-aktif davranış” alt ölçeğindeki maddelerin iç tutarlılık analizi

Ölçeğin Maddeleri	Madde Çıkarıldığında Ölçek Ortalamaları	Madde Çıkarıldığında Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları
Madde 7	3.20	.68	.46
Madde 11	3.19	.79	.46

Cronbach Alpha
(α): .72

Tablo 10’a bakıldığında “yalnız-aktif davranış” alt ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .72’dir (p < .01). Buna göre yalnız-aktif

davranış alt ölçeğinin tamamının iç güvenilirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 11. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği’nin (ODÖ) alt ölçeklerinin Orijinal ve Türkçe Formlarının İç Güvenirlik Sonuçlarının Karşılaştırılması

Okul Öncesi Oyun Davranış Ölçeği’nin (ODO) alt ölçeklerinin Orijinal Formu		Okul Öncesi Oyun Davranış Ölçeği’nin (ODO) alt ölçeklerinin Türkçe Formu	
Alt Ölçekler	Cronbach Alpha	Alt Ölçekler	Cronbach Alpha
Sosyal oyun	.96	Sosyal oyun	.88
Yalnız-pasif davranış			.79
Yalnız-pasif davranış			.90
İtiş-kakış oyun	.92	İtiş-kakış oyun	.86
Sessiz davranış	.85	Sessiz davranış	.86
Yalnız-aktif davranış	.76	Yalnız-aktif davranış	.72

Tabloda görüldüğü üzere, ölçeğin Orijinal ve Türkçe formunda alt ölçekler için hesaplanan Cronbach Alpha değerleri kabul edilebilir düzeydedir. Orijinal ve Türkçe formlardaki alt ölçeklerin Cronbach Alpha değerlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Test–Tekrar Test Güvenirliği

Türkçe ölçeğin tamamının ve alt ölçeklerinin zamana karşı değişmezlik düzeyini test etmek için test-tekrar test tekniği kullanılmıştır. Bu nedenle çalışma grubundan tesadüfi olarak seçilen 30 kişilik gruba ölçek 2 hafta arayla birer kez uygulanmış ve iki uygulama arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği ile analiz edilmiştir.

Tablo 12. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) tamamının Test Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonuçları

	N	X	ss	r
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin tamamının 1. Ölçüm	30	54.00	2.91	
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin tamamının 2. Ölçüm	30	53.80	3.51	.86**

**p < .01

Tablo incelendiğinde, Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin tamamına ilişkin test-tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek bir ilişkinin oldu-

ğu görülmektedir (r = .86 p < .01). Bu sonuca göre ölçeğin tamamının zamana karşı değişmezliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 13. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) “sosyal oyun” alt ölçeğinin Test Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonuçları

	N	X	ss	r
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin sosyal oyun alt ölçeğinin 1. Ölçüm	30	20.83	2.12	.80**
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin sosyal oyun alt ölçeğinin 2. Ölçüm	30	20.66	2.59	

**p < .01

Tablo incelendiğinde, Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin "sosyal oyun" alt ölçeğine ilişkin test-tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek

bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = .80$ $p < .01$). sonuca göre alt ölçeğin zamana karşı değişmezliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 14. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) "yalnız-pasif davranış" alt ölçeğinin Test Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonuçları

	N	X	ss	r
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin yalnız-pasif davranış 1. Ölçüm	30	12.13	.97	.92**
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin yalnız-pasif davranış 2. Ölçüm	30	12.07	1.42	

** $p < .01$

Tablo 14 incelendiğinde, Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin "yalnız-pasif davranış" alt ölçeğine ilişkin test-tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve

yüksek bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = .92$ $p < .01$). Bu sonuca göre alt ölçeğin tamamının zamana karşı değişmezliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 15. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) "itiş-kakış oyun" alt ölçeğinin Test Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonuçları

	N	X	ss	r
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin itiş-kakış oyun 1. Ölçüm	-30	-5.30	1.53	
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin itiş-kakış oyun 2. Ölçüm	30	5.43	1.85	.84**

** $p < .01$

Tablo incelendiğinde, Okul Öncesi Oyun Davranış Ölçeği'nin "itiş-kakış oyun" alt ölçeğine ilişkin test-tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek

bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = .84$ $p < .01$). Bu sonuca göre alt ölçeğin tamamının zamana karşı değişmezliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 16. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) "sessiz davranış" alt ölçeğinin Test Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonuçları

	N	X	ss	r
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin sessiz davranış 1. Ölçüm	30	9.67	1.71	.79**
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin sessiz davranış 2. Ölçüm	30	9.78	1.91	

** $p < .01$

Tablo incelendiğinde, Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin "sessiz davranış" alt ölçeğine ilişkin test-tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek

bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = .79$ $p < .01$). Bu sonuca göre alt ölçeğin tamamının zamana karşı değişmezliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 17. Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin (ODÖ) "yalnız-aktif davranış" alt ölçeğinin Test Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonuçları

	N	X	ss	r
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin yalnız-aktif davranış 1. Ölçüm	30	6.07	.90	.66**
Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin yalnız-aktif davranış 2. Ölçüm	30	6.27	1.46	

** $p < .01$

Tablo incelendiğinde, Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği'nin "yalnız-aktif davranış" alt ölçeğine ilişkin test-tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = .66$ $p < .01$). Bu sonuca göre alt ölçeğin tamamının zamana karşı değişmezliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği' nin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik çalışmasının sonuçlarının, söz konusu formun yeterli düzeyde güvenilirliğe ve geçerliğe sahip olduğunu ortaya koyduğu söylenebilir. Ölçeğin alt ölçekleri olan, sosyal oyun, yalnız-pasif davranış, itiş kakış oyun, sesiz oyun ve yalnız-aktif oyun alt ölçeklerinin her birinin de yeterli düzeyde güvenilirliğe ve geçerliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle 5-6 yaş çocuklarının oyun davranışlarının, bu ölçek aracılığı ile değerlendirilebileceği söylenebilir.

Ölçme araçları, çocukların konu ile ilgili bilgi, beceri, yeterlilik ve bireysel özelliklerini ortaya koymayı sağlar (Carlton & Winsler, 1999). Böylece çocukların gelişim düzeyleri de ortaya konmaktadır (Hampton & Fantuzzo, 2003). Öğretmen, akran, anne-baba değerlendirmelerine dayanan farklı bilgi kaynaklarından elde edilen bilgiler, çocukların daha iyi tanınmasına olanak sağlayacaktır. Oyun da özellikle okul öncesi dönem çocuklarının gelişiminde, öğrenme deneyiminde büyük öneme sahiptir. Okuma yazma

gibi becerileri gerektirmeyen, çocukların motivasyonlarıyla şekillenen, birçok gelişim alanına aynı anda katkı sağlayabilen ve gönüllü katılıma dayanan çocuk oyunları, gerçek dünyanın minyatürize edilmiş versiyonlarıdır (Bundy 2001; Sturgess 2003). Çocukların en çok zaman harcadığı etkinlik olmasının yanı sıra gelişime katkıları nedeniyle küçük çocukların oyun davranışları ve becerilerini ortaya koyacak güvenilir ve geçerli ölçme araçlarına ihtiyaç vardır. Okul öncesi dönem çocuklarının oyun davranışları ile ilgili ölçme araçları arttıkça, oyun gelişimi ve oyunla ilişkili kavramlar ve konular hakkında yapılan araştırmalar da artış gösterecektir. Türkiye'de konu ile ilgili ölçeklerin yetersiz oluşu, "Okul Öncesi Oyun Davranışı Ölçeği' nin" önemini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma doğrultusunda sonraki çalışmalarda, oyun davranışlarının farklı konu ve değişkenlerle ilişkileri ele alınabilir. Bu çalışmalar, 5-6 yaş çocuklarının oyun davranışlarının gelişimi, bu davranışların hangi değişkenlerden ne şekilde etkilendiğini ortaya koymayı sağlayacaktır. Yapılacak çalışmalarda, ölçeğin geçerliliğine yönelik ek kanıtlar da elde edilebilir. Çalışma, Denizli ilinde yaşayan ve anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklardan seçilen çalışma grubuyla sınırlıdır. Türkiye genelinde farklı illerde, farklı sayıdaki çalışma gruplarıyla, farklı kurumlarda okul öncesi eğitime devam eden çocuklarla konu ile ilgili araştırmalar yapılabilir. Yapılan araştırmaların öğretmenlerle paylaşılması, öğretmenlerin oyun davranışları konusuna dikkatlerinin

çekilmesini sağlayabilmesi adına önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

ASENDORF, J., (1991). “Development of Inhibited Children’s Coping With Unfamiliarity”. *Child Development*, 62, pp. 1460-1474.

AYDIN, A., (2008). “Sembolik Oyun Testi’nin Türkçe’ye Uyarlanması Ve Okul Öncesi Dönemdeki Normal, Otistik ve Zihin Engelli Çocukların Sembolik Oyun Davranışlarının Karşılaştırılması”. Yayınlanmamış doktora tezi. **İstanbul: Marmara Üniversitesi.**

BIERMAN, K. L., & WELSH, J. A., (2000). “Assessing Social Dysfunction: The Contributions of Laboratory and Performance-Based Measures”. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29, pp. 526-540.

BIRCH, S. H., & LADD, G. W., (1997). “The Teacher-Child Relationship And Children’s Early School Adjustment”. *Journal of School Psychology*, 35:1, pp. 61-79.

BUNDY, A. C., (2001). Measuring Play Performance. In: M. Law, W. Dunn & C. M. Baum (Eds.). “Measuring Occupational Performance: Supporting Best Practice in Occupational Therapy” (pp. 302). Thorofare, NJ: Slack.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., (2004). “Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı”, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

CAMGÖZ, A., (2010). “Ankara Örneğinde Penn Etkileşimli Akran Oyunu Ölçeği’nin 60-72 Aylık Düşük Sosyoekonomik Düzeydeki Çocukların Ebeveyn Ve Öğretmenlerine Uyarlanması”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

CARLTON, M. P., & WINSLER, A., (1999). “School Readiness: The Need For a Paradigm Shift.” *School Psychology Review*, 28, pp. 338-352.

COPLAN, R. J. & RUBIN, K. H., (1998). “Exploring and Assessing Nonsocial Play in the Preschool: The Development and Validation of Preschool Play Behavior Scale.” *Social Development*, 7:1, pp. 72-91.

COPLAN, R. J., RUBIN, K. H. & FINDLAY, L. C., (2006). Social and Nonsocial Play. In D.P. Fromberg & D. Bergen (Eds.), “Play From Birth to Twelve: Contexts, Perspectives, and Meanings”. (pp. 75-86) New York: Garland.

COPLAN, R. J., RUBIN, K. H., FOX, N. A., CALKINS, S. D., & STEWART, S. L., (1994). “Being Alone, Playing Alone, Acting Alone: Distinguishing Among Reticence, and Passive-and Active-Solitude in Young Children”. *Child Development*, 65, pp. 129-137.

- COPLAN, R.J., WICHMANN, C., & LAGACE-SEGUIN, D., (2001).** “Solitary-Active Play: A Marker Variable for Maladjustment in The Preschool?” *Journal of Research in Childhood Education*, 15, pp. 164-172.
- FOX, N. A., RUBIN, K. H., CALKINS, S. D., MARSHALL, T. R., COPLAN, R. J., PORGES, S. W., & LONG, J. M., (1995).** “Frontal Activation Asymmetry and Social Competence at Four Years of Age: Left Frontal Hyper and Hypo Activation as Correlates of Social Behavior in Preschool Children”. *Child Development*, 66, pp. 1770-1784.
- GOODMAN, J. F., (1994).** ‘Work’ Versus ‘Play’ And Early Childhood Care”. *Child and Youth Care Forum*, 23, pp. 177-196.
- GÜLAY, H., (2010).** “Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri”. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- HAMPTON, V. R., & FANTUZZO, J. W., (2003).** “The Validity of The Penn Interactive Peer Play Scale With Urban, Low Income Kindergarten Children”. *School Psychology Review*, 32:1, pp. 77-91.
- HAY, D. F., PAYNE A., & CHADWICK, A., (2004).** “Peer Relations in Childhood”. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45:1, pp. 84-108.
- KARASAR, N., (1994).** “Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler”. Ankara: 3 A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- KUPERSMIDT, J. B., COIE, J. D., & DODGE, K. A., (1990).** The role of poor peer relationships in the development of disorder. In S. R. Asher & J. D. Coie (Eds.). “Peer Rejection in Childhood” New York: Cambridge University Press.
- LADD, G. W., (1990).** “Having Friends, Keeping Friends, Making Friends, and Being Liked by Pers in the Classroom: Predictors of Children’s Early School Adjustment ?” *Child Development*, 61, pp. 1081-1100.
- LADD, G., & ETTEKAL, I., (2009).** “Classroom Peer Acceptance and Rejection and Children’s Psychological and School Adjustment”. *Interpersonal Acceptance*. 3:1, pp. 1-3.
- LADD, G. W., & PRICE, J. M., (1987).** “Predicting Children’s Social and School Adjustment Following the Transition From Preschool to Kindergarten”. *Child Development*, 58, pp. 1168-1189.
- LINDSEY, E. W., & COLWELL, M. J., (2003).** “Preschoolers’ Emotional Competence Links to Pretend and Physical Play”. *Child Study Journal*, 33:1, pp. 39-53.

- MCCUSKER, M. & VAN DOREN, S., (2007).** “Aggressive Play: Contributing Factors of Parental Roles on 3-6 Years Old Boys”. College of Saint Elizabeth Journal of the Behavioral Sciences. 1, pp. 27-30.
- MEAD, G. H., (1934).** “Mind, Self, and Society”. Chicago: University of Chicago Press.
- MEADAN, H., & MONDA-AMAYA, L. M., (2008).** “Collaboration to Promote Social Competence for Students With Mild Disabilities in the General Classroom: A Structure for Providing Social Support”. *Intervention School and Clinic*. 43:3, pp. 158-167.
- MILLER, S. R., & COLL, E., (2007).** “From Social Withdrawal to Social Confidence: Evidence for Possible Pathways”. *Current Psychology*, 26, pp. 86-101.
- PARKER, J., RUBIN, K., PRICE, J., & DE ROSIER, M., (1995).** Peer Relationships, Child Development, and Adjustment. In D. Cicchetti, & D. Cohen (Eds.), “Developmental Psychopathology: Vol 2. Risk, Disorder, And Adaptation” (pp. 96–161). New York: Wiley.
- PIAGET, J., (1932).** “The Moral Judgment of the Child”. Glencoe: Free Press.
- POLENSKI, T. A., (2001).** “Child Characteristics and Relations in The Family as Predictors of Peer Relationships”. Unpublished PhD. thesis. USA: University of Pittsburgh.
- RUBIN, K. H., (1982).** “Non-Social Play in Preschoolers: Necessary Evil ?” *Child Development*, 53, pp. 651-657.
- STURGESS, J., (2003).** “A Model Describing Play as a Child-Chosen Activity: Is This Still Valid in Contemporary Australia?” *Australian Occupational Therapy Journal*, 50, pp. 104–108.
- SULLIVAN, H. S., (1953).** “The *Interpersonal* Theory of Psychiatry”. New York: Norton.
- SUSSENBERGER, B., (2003).** Socioeconomic Factors and Their Influence on Occupational Performance. In: E. Crepeau, E. Cohn & B. Schell (Eds.). “Willard and Spackman’s Occupational Therapy” (10th ed., pp. 97–110). Philadelphia, PA: Lippincott, Williams & Wilkins.
- SWINDELLS, D., & STAGNITTI, K., (2006).** “Pretend Play and Parents’ View of Social Competence: The Construct Validity of The Child-Initiated Pretend Play Assessment”. *Australian Occupational Therapy Journal*, 53, pp. 314–324
- VYGOTSKY, L. S., (1978).** “Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes”. Cambridge: Harvard University Press.

ZIMMER-GEMBECK, M. J., HUNTER, T. A., & PRONK, R., (2007). “A Model of Behaviors, Peer Relations and Depression: Perceived Social Acceptance as a Mediator and the Divergence of Perceptions”. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26:3, pp. 273-302.